

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Andra Kammaren. N:o 58.

Lördagen den 13 Maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagssammanträdet började öfverläggningen angående § 9 i det uti Riksdagens Särskilda Utskotts Utlåtande N:o 1 framlagda förslag till förordning rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge.

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Herr Hellgrén erhöll ordet och anförde: Herr Talman! Mine Herrar! Herr Hægström började sitt anförande på förmiddagen dermed, att han sade sig vidhålla sin vid 1871 års riksdag uttalade åsigt i denna fråga. Ja, mine Herrar, jag har icke läst allenast Herr Hægströms anförande vid den riksdagen, utan äfven Landshöfding Almqvists och de andra norrländska ledamöternas anföranden. Men det har förvånat mig, att man från det hållet visat en så liten sak- och lokalkännedom i nu föreliggande fråga. Af dessa ledamöters yttranden framgick, liksom det i dag framgått af Herr Hægströms, att de betraktat denna lag icke såsom en internationel, utan mera såsom en inhemsk lag. Detta gifver äfven mig anledning att för en stund taga herrarnes tid i anspråk för att gå litet på sidan om lagen och tala om de inhemska förhållandena, innan jag till slut bemöter Herr Hægströms argument i det nu föreliggande förslaget.

Jag ämnar i så fall gå omkring 500 år tillbaka i tiden och skall börja med trettonhundratalet. Då, mine Herrar, ansågs Helsingland för världens ända; det finnes ett gammalt ordspråk, som användes, då man vill afvisa en ovän, som heter: "dra till Helsingland". Man ansåg troligen detta landskap ligga så långt borta, som man kunde komma, och jag har till och med en gammal författning från trettonhundratalet, hvori Helsingland nämnes såsom världens ända. De, som bodde norr derom, voro just dessa nomader, eller lapparne, och en annan folkstam, som kallades birkekarlar, ett slags handlande, som hade uteslutande rätt att handla med denna nation. Dessa birkekarlar erlade dryga skatter till Kongl. Maj:t och kronan för denna uteslu-

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

tande rätt att handla med lapparne. Detta förhållande fortvarade i 300 år, och dessa birkekarlar hade under denna tid behandlat lapparne kanske på det mest omenskliga sätt, som någonstädes förekommit i kristenheten. Detta gjorde också att hertig Carl år 1603 utfärdade en instruktion för Pite och Lule lappmarkers fogdar, och med herrarnes tillåtelse vill jag uppläsa några rader derur, på det herrarne må få en föreställning om dessa birkekarlars lefverne. I nämnda instruktion heter det bland annat:

“Först skola fogdarne uppbära skatten af lapparne efter den ordning, som Vi derpå gjort hafva, både uti renar och fisk; och skola de taga hvar tionde ren af afveln, som om året faller, och icke utaf de gamla renar, såsom ock hvar tionde fisk af all den fisk, som de bekomma; men med skinnvarorna skall så hållas som ordningen utvisar“, d. v. s. att de skulle dessutom årligen lemna två skinn af utter och bäfver jemte andra dyrbarare skinn. Vidare heter det: “Efter Vi förnimme, det birkarlarne drifva ett vederstyggeligt lefverne uti Lappmarken, så att oansedt att de hafva deras äkta hustrur, så taga de dock likväl deras konor der brede vid uti Lappmarken, och, det som mycket grofvare är, köpa de af lapparne deras döttrar och ligga först med den ena och sedan med den andra uti uppenbart hor, der öfver Gud må land och folk straffa. Derföre så skola de, hvilken de med sådan hordomslast kunna beslå, straxt låta hafva för rätta och låta slå hufvudet af honom; och de Lappar, som således deras döttrar bortlegt och sälja, de skola straffas till lifvet utan alla nåder“. Sedermera har utfärdats en förordning för samme kronofogdar om på hvad sätt skatterna skulle uttagas, hvarefter birkekarlarne förbjödos att drifva handel med lapparne, och det stadgades att vissa marknader årligen skulle hållas — och eget nog är det samma marknadsdagar nu som på denna tid i Lappland — och der kunde birkekarlarne infinna sig en gång årligen. Först skulle likväl Kongl. Maj:t genom sina fogdar hafva rättighet att 14 dagar förut uppbära skatten af lapparne, och derjemte uppköpa alla de varor, som för Kongl. Maj:ts och kronans behof ansåges nödiga, och detta icke för reda penningar utan med bytesvaror, bestående af jern, koppar och matvaror, och först derefter skulle birkekarlarne få handla med lapparne. På detta sätt fortgick det under en lång följd af år, till dess den lappska allmogen med odlingens framåtskridande blifvit drifven allt längre mot vestern.

Bland annat som ålåg lapparne var äfven att i skatt årligen utgifva för hvarje skattgill lapp 2 renoxar och 3 vajor eller renkor samt två mårdskin. Till skattgill lapp räknades då en lapp när han var 17 år gammal och deröfver, antingen han bodde uti fjellen eller vid sjösidan. Dessutom skulle de besörja om skjuts för kronofogden under hans uppboresresor, hvilket sedermera utbyttes mot en viss penningesumma, utgående under namn af *fogdenäst*, och likaledes skulle de besörja domhufvandens fortskaffande från ena till andra tingstället, som sedermera utgick under namn af *härads höfdingenäst*, bestående i renstekar, rentungor, ekorrskinn och penningar. Detta stadgande borttogs dock genom Kongl. brefvet den 5 Oktober 1860, och

fogdenästen har likaledes afskaffats genom Kongl. brefvet den 31 Januari 1856.

Af hvad jag nu haft äran anföra torde framgå, att lapparne fordom haft att kämpa med svåra förhållanden både i ett och annat afseende, och att man således icke bör undra öfver om man får höra att dessa menniskor blifvit förföljda; men att säga att de ännu förföljas, såsom man får se i tidningarne eller höra man och man emellan, det anser jag vara origtigt och skall därför nu försöka att vederlägga dylika yttranden. Jag skall till en början hålla mig till förhållandena inom Lycksele och Åsele härad, som jag här representerar och hvarest jag vistats och verkat inom Vilhelmina socken under 32 års tid, hvadan jag ock torde få anses vara någorlunda hemma i de Lappska förhållandena.

Jag vill då nämna, att i Vilhelmina socken finnas tillsammans 511 lappar, hvilka innehafva 31 lapps-katteland. Om man nu efterser, huru mycket dessa lappar erlægga i skatt till Kongl. Maj:t och kronan, skola vi finna, att detta icke utgör någon synnerligen stor summa. Dessa 511 lappar, som innehafva 31 renbetesland, betala nemligen därför allenast 25 kronor 99 öre. Af detta belopp återstodo vid senaste uppboärsstämma 15 kronor 61 öre obetalda, och sålunda hade lapparne för dessa 31 betesland erlagt endast något öfver 10 kronor. Härpå utfärdade kronofogden restlängder, men hellre än länsmannen reser en hundra mil för att uttaga den bristande summan, betalar han den sjelf. I Stensele kapellförsamling och Tärna by, dit alla lappar inom församlingen sammanflyttat, finnas tillhopa 168 lappar, af hvilka 21 erlægga i lapps-kattelandsränta 27 kronor 88 öre. Häraf återstodo efter sista uppboärsstämman oguldna 16 kronor 17 öre, och sålunda utgjorde den inbetalta skatten något öfver 11 kronor. I Sorsele församling finnas 198 lappar, af hvilka 32 erlægga lapps-katteränta med 55 kronor 61 öre. Deraf voro vid senaste uppboärsstämma endast 1 krona 5 öre obetalta, och således egde der rum det bästa förhållandet i detta afseende.

Sammanlagda beloppet af lapparnes inom Vesterbottens län utskylder till staten uppgår till 169 kronor 98 öre. Men häraf erlägger den svenska befolkningen 56 kronor för mark, hvarpå den anlagt hemman och nybyggen. Inom Vesterbottens län deltaga lapparne alls icke i utgörandet af kommunalutskylder, ty ingen grund finnes bestämd för detta deltagande. Likaså bidraga de icke med ett öre till fattigvården. Om de fullgjorde hvad dem ålåge att utgifva till presterskapets aföning, skulle hvarje skattande lapp för detta ändamål få vidkännas en utgift af 10 kronor, och de andre eller de s. k. sprintarne af 5 kronor, men presterna äro så beskedliga, att de nöja sig med hvad de kunna få. Så ställa sig lapparnes förhållanden i ekonomiskt afseende. Om nu emellertid dessa lappar blifva utfattiga, hvilket lätt händer, hvilka få väl då taga vård om dem? Jo, just dessa nybyggare, som man påstår behandla dem illa, få underhålla dem å fattigvården, sedan de i sina välaktsdagar, om jag så må säga, gjort nybyggarne all den skada de kunnat. För lapparnes undervisning finnas barnhem underhållna genom bidrag af

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(forts.)*

Angående
 förslag till
 förordning
 rörande
 lapparne.
 (Forts.)

den s. k. femöresföreningen och missionssällskapet, ett i Bäcksele, der 19 barn åtnjuta fri undervisning, uppehälle och beklädnad för en sammanlagd kostnad af 3,139 kronor 68 öre, ett i Wittangi i Jukkasjärvi socken, der 12 barn njuta samma förmåner för en kostnad af 2,124 kronor 14 öre, och ett i Karesuando, der 10 barn på samma vis uppfostras för en kostnad af 1,913 kronor 68 öre. Dessutom finnas missionsskolor i Hafsele by i Åsele socken och i Boditu träsk i Stensele socken, hvilken senare skola dock blifvit flyttad till Sorsele, sedan den s. k. Skytteanska skolan blifvit från Lycksele förflyttad till Stensele socken och Tärna kapellförsamling. På så sätt har man sört för undervisningen i Lappmarkerna inom Vesterbottens län. På icke fullt 1,000 individer finnas fyra fasta skolor med fri kurs för lärjungarne under tre år. Af de barn, som sålunda åtnjutit undervisning i dessa skolor, blifva de fattigare tjenare hos nybyggare och bönder och återgå högst sällan till nomadlivet, emedan de icke hafva längre lust att valla renar och vistas i skogarne. Endast de rikare lappbarnen återvända till nomadlivet för att hjälpa sina föräldrar. Det är icke nybyggarna och bönderna, som arbeta på att fördrifva lapparne och undantränga dem; det är den stigande upplysningen, som gör det, och till bevis på, att hos dessa lappar icke brister god fattningsförmåga och att de äro mottagliga för undervisning, skall jag bedja att få framlägga för herrarne ett exempel. Jag har sjelf tio barn, och till lärarinna för åtta af dem har jag haft en liten ofärdig, puckelryggig lappflicka, som nu är antagen till lärarinna i Stensele socken, och en annan lappflicka är antagen till lärarinna inom Vilhelmina socken. Man har ansett, att jag icke skulle hysa vänliga tänkesätt mot lapparne, men under sådana förhållanden skulle jag väl icke hafva tagit en lappflicka till lärarinna åt mina barn. Så länge jag lefver skall jag alltid högakta denna qvinna för den utmärkta handledning och undervisning, hon gifvit mina barn.

Huru är då förhållandet med lapparne i andra afseenden? Inom Vesterbottens län t. ex. är utrymmet för dem så trångt, att de icke hafva en tillräcklig plats att kunna lefva på? Nej, mine Herrar, under den tid af 32 år som jag varit bosatt i Vilhelmina socken, har jag inom denna socken uppgått gränsen emellan de särskilda lappskatte-landen, och de hafva der mer än tillräcklig betesmark för sina renar. Räkna man ihop ytvidderna på Vesterbottens lappmarker, der dessa lappar fritt få röra sig, så uppgå de till cirka 100 kvadratmil, der ett antal af 35,000 renar beta. Sedan hafva de rättighet att gå öfver på norska sidan, men det göra de icke längre än cirka 3 å 4 högst 5 mil på andra sidan gränsen, der de hafva 50 å 60 kvadratmil att uppehålla sig på. Under vintertiden hafva de efter gammal sedvana rättighet att vistas inom hela Vesterbottens och Vesternorrlands län på en ytvidd af 5- till 600 kvadratmil. Då tycker jag att det är orätt att man säger om lapparne, att de äro trångbodda, och att deras lefnadsvilkor äro hårda. Nu kan jag för min del icke döma om förhållandena i Norrbotten i allmänhet, men jag har mig bekant att lapparne från nordligare delar af detta län, såsom Enontekis, Karesuando, Jukkasjärvi m. fl., komma med sina renar till

Tromsö amt, hvarest tvister uppstå och till hvilkas förebyggande denna lag måste stiftas. Några tvister emellan svenska lappar inom Vesterbottens län och norska jordbrukare hafva under de 32 år jag varit på orten icke förekommit. Sedan jag nu lemnat en liten upplysning om lapparnes förhållanden, torde det tillåtas mig nämna några ord om nybyggarens ställning gent emot dessa nomader.

Vi hafva ett reglemente af år 1673 angående Lappmarkens bebyggande. Detta bref är förnyadt 1695, och slutligen 2 år före 1751 års gränstraktat utkom ett "Kongl. Reglemente den 24 November 1749 för dem, som antingen redan bo och bygga i Lappland eller ock hädanefter till landets uppbrukande derstädes sig nedsätta vilja".

Detta har varit grundplåten för de nybyggare, som äro der bosatta och hafva frihet att odla jorden. I första § säges: "Eho, som vill sig uppå någon till nybruk tjenlig plats husligen nedsätta och nybruk upptaga, han bör först hos landshöfdingen sig anmäla samt derå skriftligt lof och tillstånd anamma". De få ingå med en skrifvelse till Konungens Befallningshafvande, som meddelar resolution och förordnar länsmannen att med biträde af två nämndemän verkställa synen. Innan denna syn hålles, kungöres den uti kyrkorna 14 dagar förut. Skall denna syn förrättas der en lapps rättigheter komma i fråga, skickas särskildt bud till honom, så har åtminstone jag gjort. Sökanden uppvisar då alla de odisponerade lägenheter han åstundar intaga, som synas och beskrivas, hvarefter synemännen afgifva sitt utlåtande, som skickas till Konungens Befallningshafvande, hvilken meddelar utslag, hvaruti finnas bestämda vissa frihetsår för nybyggarna samt huru mycket de årligen skola bygga och odla. Efter utgången af dessa frihetsår håller länsmannen en ny undersökning. Dessutom åligger honom att hvart tredje år eller oftare, om så erfordras, se till huruvida de fullgöra sina skyldigheter. Detta är för honom ett extra arbete utan någon som helst ersättning. Efter frihetsårens slut skall han till kronofogden ingå med syneprotokoll och förslag om skattläggning å dessa nybyggen, som vid häradsrätten granskas, hvarefter Konungens Befallningshafvande provisoriskt fastställer den föreslagna skatten. Alla de hemman som nu finnas i Lappmarken äro på samma sätt behörigen anlagda, och en nu pågående afvittring kommer att reglera skatteförhållandena.

1749 års reglemente stadgar i § 15: "Enär nybyggarna eller hemmansbrukarne i Lappland sig efter detta reglemente rätteligen förhålla och utvisa behörig åhåga, flit och arbetsamhet vid jordbruket, så skola de tillgodonjuta de fri- och rättigheter, som förre förordningar och detta reglemente dem tillägga, i det de och deras barn skola undgå alla andra utlagor, än hvarföre hemmanet kan varda skattlagdt, som de ock då ifrån utskrifningar och soldathåll varda förskonte."

Nu frågar jag om man har skäl att säga, att de som på lagligt sätt förvärfvat sig tillstånd att bygga och bo i Lappmarkerna kunna anses hafva utestängt lapparne. Min åsigt har alltid varit, "att den som odlar svenska jorden han vidgar Sveriges rike," och jag har, så vidt i min ringa förmåga stätt, sökt praktiskt framhålla den satsen och icke så litet lyckats deri, ty under de år jag tillhört Vilhelmina

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

socken har odlingen der betydligt gått framåt, oaktadt jordbrukaren på senare tider fått vidkännas stora utgifter genom väganläggningar m. m.

Vilhelmina socken, som först 1812 blef eget pastorat, skattar nu för nära 46 mantal och har en folkmängd af öfver 4,000 svenskar utom 511 Lappar. Enligt 1879 års statistiska berättelse skördades i Vilhelmina 168 tunnor råg, 5,390 tunnor korn, 6,579 tunnor potatis och 200,580 centner hö; vinterföddes 645 hästar, 41 oxar, 220 tjurar, 1,795 kor, 880 ungnöt, 2,734 får, 51 getter och 34 svinkreatur. Och detta visar att jordbruket der, på denna korta tid, kommit till en ganska hög ståndpunkt. Kommunens utgifter utgjorde samma år till kyrkan 4,476, folkskolan 2,416, fattigvården 3,569, hus och inventarier 1,279, vägar 1,629, sundhetsvård 261, afföningar 89 och öfriga utgifter 1,068 kronor, eller tillsammans 14,787 kronor; detta är kommunalutskylderna; men om man nu tillägger underhåll af landsvägar och vintervägar och alla andra afgifter utom afgifterna till staten, så blir det en ganska vacker summa, synnerligast betungande, då man vet att den upptagna summan till fattigvården till största delen utgår för Lapparnes underhåll, som dertill icke lemna något bidrag.

Jag skall nu öfvergå till att bemöta Herr Hæggströms reservation i fråga om nu föreliggande paragraf, som ålägger lapparne att taga vård om sina renkreatur och ersätta den skada, som af dem förorsakas. Orsaken, hvarför man kommit till det stadgande, som denna paragraf innehåller, ligger deruti, att lappen icke tager reda på sin egendom, dessa renar, utan låter dem hejdlöst intränga på den jordbrukande befolkningens område, och häraf har följden blifvit, att jordbrukarne sökt att med hundar och på andra sätt nå renegarne, och derigenom har icke så liten skada åstadkommits. Det är just för att förekomma sådant, som man kommer med bestämmelserna i denna paragraf, der man vill söka åstadkomma gemensam ansvarighet, der distriktsindelning skett; ty med samma man har dessa distrikt, hvarom Kongl. Maj:t skulle förordna, upphör just den jordbrukande befolkningens behof att hålla hundar, ty de lappar, som skola flytta in på dessa distrikt, de skola hos länsmannen anmäla antalet på sina renar och, om de sköta andras renar, antalet på dem och deras egare. Om denna lag går igenom, hvilket jag vill hoppas, så är det sörjdt för att det icke blir för trångt för lapparne att kunna få underhåll för sina renar.

En annan sak, som jag vill påpeka — jag som känner dessa lappar och deras egen nytta, som rätt ofta framlyser — är att enligt denna lag skall finnas en förman. Han skall vara först på distriktet och taga emot de andra lapparne samt se till att de vårda sina renar ordentligt, och derigenom blir den gemensamma ansvarigheten för lapparne så godt som en polisuppsigt för dem på hvarandra, ty då komma lapparne att hålla reda på hvarandra och hvarandras renar, men det kunna icke jordbrukarne göra, ty de förstå sig icke på renarnes märken, och under nuvarande förhållanden kan man icke få någon lapp att gifva upp de renar, som orsakat skada.

Herr Hæggström har hemställt om bifall till sin reservation, der han föreslår att utångsslätter skola inhägnas. Den som vet huru dessa utångsslätter se ut, måste på det högsta förvåna sig öfver huru man kan komma fram med något sådant. De bestå merendels af slätterlägenheter, som äro mer och mindre skilda från hvarandra genom små skogsbackar på flera mils utsträckning, och blefve härvidlag stängselskyldighet ålagd, så skulle det uppstå hagar af i sanning ofantligt omfång. För öfrigt skulle en dylik stängselskyldighet föga öfverensstämma med § 5 i föreliggande förslag, der det heter, att lapparne ej må genom inhägnad beröfvas sådana gamla renvägar, som fortfarande äro för dem behöfliga. Följden af en dylik åtgärd skulle endast blifva, att lappen, då han kommer med sin hjord till ett dylikt hinder, icke underkastar sig att kringgå det och göra en kanske milslång omväg, utan nedbryter stängslet och måhända förstör hagen. Om också vaktare finnas på sådan hagar, så kan det ofta blifva svårt att bevisa hvem som åstadkommit skadan, och alltid skall stängselskyldigheten föranleda till tvister och processer mellan nomaderna och de bofaste. För öfrigt talar 1751 års codicill icke om någon inhägnad — och föga torde svenska Riksdagen kunna föreskrifva norrmännen någon emot deras vilja stridande stängselskyldighet.

Herr Hæggström säger vidare, att om lapparnes betesrätt blifvit lika omsorgsfullt bevarad vid odlingens framskridande i brödrariket Norge och Jemtlands län, som i Vester- och Norrbottens län, så skulle sannolikt de beklagliga förvecklingar, som uppstått i nyss nämnda trakter mellan landets urinvånare, lapparne, och kulturens pionierer, nybyggarna, alls icke urartat till den olidlighet, hvaröfver klagan nu förspörjes från dessa håll. Och åberopar han härvid § 8 i 1873 års afvittningsstadga, der det i slutstrofen heter: "dock att lapparne äfven efter afvittringen skola vara, såsom hittills, berättigade att för renhjordarne begagna bete å *all skogsmark* inom lappmarkernas nu varande område dock å enskildes skogar inom de till odling tjenliga delarne af landet endast vintertiden" etc — en bestämmelse, som han för sin del finner vara särdeles förträfflig. Jag ger dock i detta afseende företrädet åt § 3 i föreliggande förslag, enligt hvilket lapparne äro berättigade att årligen med sina renar flytta från det ena riket in i det andra och uppehålla sig å de trakter, hvilka hvardera rikets lappar efter gammal sedvana hitintills hafva besökt, samt att der — — betjena sig af land och vatten så väl till underhåll för sig och sina renar som till jagt och fiske". Detta stadgande innebär långt vidsträcktare rättigheter för lapparne än nyss nämnda § 8 i 1873 års afvittringsstadga. Derest Herr Hæggströms förslag sattes i verket sedan afvittringen slutat i Vesterbottens lappmark, så vore lapparne i sanning att beklaga. Ty hvar skulle de under vintertiden uppehålla sig? De enskilda markerna vore inhägnade och i trakterna närmast fjellen låge snön djupt och betet vore klent, men nu få lapparne enligt denna lag med sina renar begifva sig till östra hafskusten, der det finnes mera godt om skog och der äfven renmossan vore bättre, hvarjemte der finnes förmöget folk, hvarpå lapparne sätta värde, vana som de äro, att, vare sig fattige eller välbergade, gå omkring och betla.

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne
(Forts.)*

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

Vidare har Herr Hægström ordat om den skada, som nybyggarnes hundar göra å renhjordarne, och vill derföre att nybyggarne i det hänseendet skola åläggas gemensam ansvarighet. Jag har förut yttrat, att om det blir distriktsindelning, någon skada icke lär kunna komma att åstadkommas af hundar, enär sådana då icke vidare blifva behöfliga, och äfven der distriktsindelning icke eger rum, har Konungens Befallningshafvande rätt anbefalla att hundarne hållas i band. För öfrigt, eftersom hundarne icke gå flockvis, utan en och en, så lära nog lapparne, som vanligen vistas vid nybyggena eller i böndernas stugor, taga reda på hvems hund det är, som åstadkommit skada, der sådan egt rum, samt söka utfå ersättning af rätter man.

Jag slutar med att förklara, att vill man gynna och skydda lappen, så bör man gifva honom denna lag; vill man det deremot icke, så bör man förkasta lagen. Herr Talman! jag yrkar bifall till den nu föredragna §:en, likasom jag kommer att göra det till lagen i sin helhet.

Herr von der Lancken: Det må ursäktas mig att jag, ehuru från Sveriges sydligaste provins, tager herrarnes uppmärksamhet i anspråk i denna fråga. Att jag icke har någon personlig erfarenhet rörande densamma är naturligt; men då jag haft äran tillhöra det Särskilda Utskott, som behandlat frågan, har jag haft tillfälle att förskaffa mig något närmare kännedom om saken.

Innan jag öfvergår till sjelfva frågan, ber jag, å en frånvarande kamrats, Doktor Herslow, vägnar och efter uppdrag af honom att få tillkännagifva och till protokollet antecknad, att han af det samtidigt med lappfrågans behandling i Särskilda Utskottet pågående arbetet i bankkomitén varit hindrad att deltaga i nämnda Utskotts arbeten, och att han således icke egenvilligt undandragit sig dessa sistnämnda arbeten, hvartill man eljest möjligen skulle kunna hafva anledning att sluta af ordalydelsen i allra sista punkten af det föreliggande utlåtandet. Då jag nu öfvergår till sjelfva saken, får jag till en början tillkännagifva, att jag obetingadt röstar för bifall till lagförslaget med undantag af dess 29:de §, i fråga om hvilken jag framdeles skall göra en hemställan i öfverensstämmelse med reservanternas förslag. Det förefaller mig egentligen vara två synpunkter, ur hvilka anloppen mot denna lag ske. Den ena synpunkten är en viss farhåga för att vårt brödrarrike måhända allt för mycket tillgodosett sig vid behandlingen af detta lagförslag. Jag ber dock att få accentuera, att Norge mera än vi lidit af detta servitut, som hvilar på den svenska och norska jorden. Herrarne hörde på förmiddagen omnämnas, att ett mycket betydligt antal renar, enligt handlingarne uppgående till 100 å 110 tusen stycken, brukar öfverföras till Norge. Men enligt norska regeringens egen "Indstilling", som i denna fråga måste tillmätas vitsord, har antalet renar, som från Norge öfvergå till Sverige, på senare tider betydligt förminskats. Uti åberopade "Indstilling" yttras nemligen följande:

"Denne Betragtning var det naturligvis, som i sin Tid gjorde, at man søgte Forholdet ordnet ved Traktaten af 1751. Omstændig-

hederne have imidlertid som bekjendt senere forandret sig derhen, at norske Lapper enten slet ikke eller kun i ringe Mængde nyde Godt af Renbete i Sverige, og denne Grund for Norge til at søge en Fælleslov istandbragt existerer saaledes ikke mere. I ethvert Fald maa de faa norske Lapper, som nu sende sine Ren ind i Sverige, være tilstrækkelig sikrede derved, at Traktaten af 1751 fremdeles bestaar.

Förhållandena hafva sålunda förändrats i Norge sedan 1751 års gränsetraktat med dertill hörande codicill ingicks mellan de båda länderna. Herrarne hörde på förmiddagen, huru Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet anförde, att kulturen i Norge högst betydligt tilltagit. På de trakter, der lapparnes flyttningar mycket omfattande försiggå, hafva nybyggen uppstått. Jag hemställer därför om man bör förvånas deröfver, att normmännen söka att råda bot på de ytterligt svåra förhållanden, som uppstå till följd af de ständiga konflikterna mellan lapparne och nybyggarna. Herrarne må icke tro, att normmännen visa svårigheter vid att gå lapparnes fordringar till mötes. Såsom herrarne kunna finna af betänkandet, hafva normmännen på allt sätt sökt ordna förhållandena i detta hänseende uti Norge. Sålunda hafva de anordnat särskild polisuppsigt för att i någon mån afstyra konflikterna mellan de fastboende och lapparne. De hafva exproprierat mark till vägar för underlättande af lapparnes intågande i Norge. De hafva till och med exproprierat hela gårdar, som legat i vägen för dem; och de hafva äfven byggt broar å deras renvägar. Med ett ord, normmännen hafva vidtagit de mest omfattande åtgärder just för att för lapparne underlätta tillträde till de delar af norskt område, der de af ålder plägat uppehålla sig.

Den andra synpunkten, hvarur denna fråga blifvit betraktad, är den humanitära. Man har påstått, att man är i färd med att åstadkomma en lagstiftning, hvarigenom nomadbefolkningen skulle gå sin undergång till mötes, och man har sagt, att man icke vill vara med om att genom en lagstiftning påskynda denna nomadens undergång, som man förutser skall förr eller senare inträffa. Man har i detta afseende synnerligen fäst sig vid den gemensamma ansvarigheten, och man har sagt, att denna vore obillig och att det vore en förut i vår lagstiftning icke godkänd princip att låta flera personer solidariskt ansvara för skada å annans egendom. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten dervid att, då renarne uppehålla sig i Norge, de sammanblandas på ett sådant sätt, att det är alldeles omöjligt att skilja den ena lappens renar från den andras. Det existerar således redan faktiskt ett bolag mellan lapparne till följd af den omständigheten, att deras renar beta tillsammans. Därföre bör man icke undra öfver, om man nu konstruerar ett juridiskt bolag och bestämmer, att lapparne skola solidariskt ersätta den skada, som deras sammanblandade renar åstadkomma. Man har vidare sagt, att derest lapparne å sin sida ålades gemensam ansvarighet, billigheten och rättvisan fördrade, att de norska nybyggarna jemväl skulle solidariskt ersätta skada, som för lapparne uppkommer genom nybyggarnes hundar. En föregående talare har påpekat huru omöjligt detta är. Såsom herrarne finna af norska regeringens "Indstilling", bo icke ny-

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

byggarne i samlade flockar, utan de hafva slagit sig ned på stora afstånd från hvarandra. På en trakt t. ex. finnes sålunda måhända icke mer än ett par hundar, och det är alldeles orimligt att låta personer, som bo på flera miles afstånd från denna trakt, gemensamt med egarne till dessa hundar ansvara för skada, som hundarne tillfogat lapparnes renar. Men icke nog härmed. Lappens hufvudsakliga sysselsättning är att vakta sina renar. Vid hvarje renflock finnes en lapp, som skall tillse att ingen skada sker å renarne. Den fastboende norrmannen egnar sig åt skötseln af sin åker och sina kreatur, och man kan icke begära af honom, att han skall egna den eftersyn åt sina hundar, att han kan förekomma all skada af desamma, än mindre ansvara för skada, som honom icke tillhöriga hundar kunna åstadkomma. Det synes mig derföre icke vara något afsteg från rättvisan, att man icke ålagt den fastboende norrmannen samma solidariska ansvarighet som lapparne. Dessutom ber jag att få särskildt påpeka den synnerliga omsorg, hvarmed lagstiftaren i detta lagförslag sökt förekomma skada af hundar. Man har nemligen föreskrifvit, att hundarne under vissa förhållanden skola vara klubbade. Man har gifvit rätt åt Konungens Befallningshafvande att i de distrikt, der lapparne uppehålla sig, föreskrifva det hundarne skola vara bundna samt stadgat, att hundar, som hafva vana att bita renar, skola dödas. Man har med ett ord vidtagit alla möjliga åtgärder, som rimligen kunnat föreskrifvas, endast att den solidariska ansvarigheten icke blifvit ålagd de bofaste norrmännen.

Man har vidare i Utskottet mycket vidrört den frågan, huruvida föreliggande lagförslag har till uppgift att skydda renskötseln såsom näring eller lapparne, såsom bildande, så att säga, en sjelfständig nationalitet. Man har påstått, att lagförslaget bestämmelser skulle hafva till följd, att jemväl de bofaste renegarne skulle kunna få sina renar flyttade liksom lapparnes, och att detta skulle innebära en stor våda för lapparne. Jag kan dock icke förstå detta. Jag kan icke tänka mig annat, än att det tvärtom skulle vara en stor fördel för lapparne att få sköta jemväl de bofasta invånarnes renar. Det är konstateradt, att renar kunna skötas endast af lappar, och om man nu ger lapparne rätt att sköta renar åt andra, så ger man på samma gång tillfälle åt den fattige lappen att kunna på inkomstbringande sätt använda denna sin speciella färdighet. Att på vissa ställen och framför allt i Jemtland förhållandena utvecklats så, att utrymmet för lapparne blifvit för trångt, är en sak, som vid förevarande lagstiftning, den der har till föremål att reglera de internationella förhållandena, icke kan komma i betraktande. Hvad Jemtland beträffar, så föreställer jag mig att det missförhållande, som der eger rum, kan afhjelpas endast genom en svensk speciallag för detta län, och detta så mycket hellre, som missförhållandena derstädes bero på att man vid afvittringen gick så nära på lapparnes områden och fräntog dem så mycken mark, att man förhindrade dem att sköta sina renar på häfdvunnet sätt. Skall detta missförhållande afhjelpas, så bör det ske genom expropriation, så att lapparne få åter komma i besittning

af det utrymme, som för häfdvunnet skötande af deras renar är erforderligt.

Man frågar: hvad vinna vi genom denna lags antagande? Man vinner att förhållanden, som hittills varit ordnade genom 1751 års synnerligen svårfattliga codicill blifva bestämda genom en omständlig lag, och när man tager i betraktande, att codicillen är så obestämd, att fasta hållpunkter för dess tydning fattas, i följd hvaraf många tvister kunna uppstå mellan de fastboende norrmännen och lapparne; — när man vidare öfverväger de stora företräden, som detta nu föreliggande lagförslag innehåller framför 1871 års förslag; — när man besinnar, att nästan hvarje § i det nu föreliggande förslaget innehåller bestämmelser, hvarigenom lapparnes rättigheter utvidgas; — när man ser t. ex. i § 4 att lapparne, utöfver hvad i 1871 års förslag bestämdes, äro berättigade att å statens skogar taga till eget behof torra träd och vindfällena samt en och videbuskar äfvensom växande löfträd, att vidare de å enskildes skogar få mot billig ersättning taga växande löfträd, men allt vindfälle och dylikt utan ersättning; — när man vidare ser i § 9, att lapparne endast i vissa fall skola ersätta den skada, som renarne kunna göra; när man ser att i § 27 för anskaffande af större områden för lapparne är bestämdt att expropriation kan ega rum; — när man ser huru de områden, som framdeles komma att anvisas lapparne, allt jemt komma att åt dem bevaras; — när man tager i betraktande att, hvad äfven Herr Justitieministern framhöll, norrmännen otvifvelaktigt äro berättigade att stifta en enskild lag för sitt land; — deri de ganska lätt kunna minska, ja helt och hållet upphäfva åtskilliga af de rättigheter, som vår regering genom omsorgsfull omtanke lyckats vinna för våra lappar; när man ser allt detta, så synes det mig att slutsatsen måste blifva, att man bör antaga det förslag, som nu föreligger.

Jag vänder mig nu mot en ärad talare i förmiddags, som med värme och aplomb framhöll betydelsen af § 9 af ifrågavarande lag. Han sade, att der skedde lapparne den mest himmelskriande orättvisa och att han för sin del icke ville vara med om denna lag, i fall det icke föreskrefves, att utmarkerna skola vara inhägnade.

Jag ber herrarne uppmärksamma, att i den nu gällande lagstiftningen, 1751 års codicill, finnes i detta hänseende intet stadgande till skydd för lapparne. I codicillens 16 § heter det: "Å ömse sidor skola the främmande lappar noga ackta sig, at the icke under theas flyttningar gjöra Landets egne invånare någon skada hvarken Vinter eller Sommar på Skog, Åker och Äng, Muldebärs- eller Hjortron-Myror eller något annat, vid Laga plickt, och bör skadan ersättas efter mätismanna ordom". Oafsedt således om dessa ängar äro inhägnade eller icke, äro lapparne skyldige att godtgöra all den skada, som deras renar föröfva på den inhägnade marken. Detta lagförslag afser åtminstone att åt lappen vindicera rättighet att beta sina renar på hvarje äng, hvarå något arbete ej nedlagts. Det är endast på ängar, som inhägnats eller, såsom i § 9 säges: "år efter annat varit till höfångst brukade, och dertill brukas, samt genom kvarstående hässjor, diken, rödjning eller på annat sätt tydligen framträda såsom utängs-

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

slätter“, som lapparne icke få beta sina renar. Det kan väl då finnas andra ängar, på hvilka icke något meniskt arbete är nedlagdt, och på dessa måtte han väl vara berättigad att beta sina renhjordar. Dessutom ber jag att få i herrarnes minne återkalla ett yttrande af den siste ärade talaren, som med sin rika erfarenhet intygade, att det vore omöjligt att hägna in dessa utmarker — och, hvad mera är, det upplystes i Utskottet, att man saknade hägnadsvirke. Den ärade talaren på förmiddagen talade vidare om den orättvisa, som skulle hafva tillfogats lapparne, hvilka, efter hvad han sökte göra troligt, skulle från forntiden varit egare af hela vår jord. Mig förefaller det som om ett nomadfolk icke skulle kunna hafva någon eganderätt till jord. Någon orättvisa har icke skett emot Lapparne, utan de hafva så småningom vikit undan för den stigande kulturen i deras närhet; och, mine Herrar, om vi ifrå för lapparnes rätt, skola vi komma ihåg att äfven de fastboende, hvilka med lagstiftningens goda minne satt sig i besittning af sin egendom, ock hafva sina rättigheter.

Jag hemställer till de herrar af denna Kammare, som sjelfva ega jord, huruvida de skulle vara belättna med det förhållande, att hvem som helst vore berättigad att släppa in sina kreatur på sådana dem tillhöriga områden, som icke voro inhägnade. Det är nu detta, som man begär att normmännen skola tillåta; man vill att deras egor skola ligga till öppet bete för lapparnes renar. Jag tror att vi genom en dylik lagstiftning skulle gå väl långt i undseende för de kringflyttande lapparne. Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Farup: Man har nu snart genomgått den största och betydelsefullaste delen af denna lag; jag anser dock skäligt att nu hålla mig hufvudsakligen till 9:de §:n och dervid specielt till Herr Hæggströms reservation, ty om diskussionen far vida omkring, får man slutligen ingen reda uti sjelfva saken.

Herr Hæggström har i främsta rummet och hufvudsakligen anfallit paragrafen på den grund, att den icke föreskrifver att dessa utängsslätter skola vara inhägnade för att kunna vara fredade för lapparnes renar.

Jag är fullkomligt öfvertygad om att i händelse reservanten någonsin hade sett dessa utängsslätter och hade något begrepp om deras läge och kostnaden för deras inhägnad, skulle han icke framställt detta yrkande. Ett sådant åliggande skulle endast leda till att dessa utängsslätter skulle blifva utan värde, och bönderna blifva tvungna att återlemna hemmanen, emedan de icke skulle kunna erlägga den betydliga skatt, som är bestämd just på grund af dessa utängsslätters värden. Herr Hæggström framhöll utängsslättern såsom någonting obetydligt. Den är dock icke obetydlig, ty i våra trakter värdesättes ett hemman hufvudsakligen med hänsyn till dessa slätters godhet, men, såsom Herr Hellgrén nämnde, de ligga mycket spridda och äro af en alltför stor utsträckning för att utan högst betydliga kostnader kunna inhägnas. Hittills har man uppbjudit allt för att främja odlingen i de norra trakterna, och detta mången gång på lapparnes bekostnad, det kan icke bestridas. Skall man nu åter gå en motsatt väg och

på odlingens bekostnad lägga hyende under lapparnes lättja, skulle detta medföra ett olyckligt resultat för en landsbygd, som nu betalar en dryg skatt, och den skulle, om icke gå under, dock gå tillbaka. Detta kan väl knappt kallas klokt. Dessutom eger denna bestämmelse den största betydelse gent emot Norge. Jag undrar, huru det skulle bära till, om vi spänna bågen för högt, så att norrmännen säga: nej, vi vilja icke veta af det här! Norrmännen måste ega rätt att inom sitt land stifta egna lagar, och, om svenskarne framställa oantagliga fordringar, kommer lagen att falla i Norge, hvilket kommer att drabba Sverige värst. Vi hörde redan i dag på förmiddagen af chefen för Justitiedepartementet, att förhållandena ställa sig som 120,000 till 10,000 med afseende på antalet renar, som från vårt land flytta öfver till Norge. Jag känner specielt genom upplysningar, inhemtade från enskildt håll, att i Norge finnas icke så få personer i de norra orterna, som arbeta på att få denna flyttning helt och hållet afskaffad, och det är icke alldeles omöjligt, att de skola lyckas. Här torde det vara skäl att påminna, att codicillen af år 1751 icke kan gälla i evärdeliga tider, och att norrmännen nog kunna på något sätt få den upphäfd. Hvad som nu bjudes från Norge är så mycket man kan begära i detta afseende. Särskildt vill jag nämna, att denna paragraf har i afseende på Jemtland och Vesterbotten, såsom en ärad talare här förut nämnt, föga betydelse. Det är nästan uteslutande för Norrbotten densamma kommer att ega någon betydelse, ty hvarken de jemtlandske eller vesterbottniske lapparne skicka sina renar till Norge sommartiden, och det är endast för sommartiden denna paragraf har betydelse.

Sedan gick Herr Hægström öfver till 18:de §:ns stadgande angående hundarne. Jag skulle måhända gerna kunnat instämma med honom i hvad han yttrade härom, ty lösdrievande hundar är en stor plåga, men jag vet icke huru hans förslag skall praktiskt kunna verkställas. I alla fall måste de åtgärder, han åsyftade, komma att mera bero på en inhemsk lagstiftning än på en internationel, som ju denna är. Ty § 14, sådan den nu föreligger, gör en inhemsk lagstiftning alldeles nödvändig, derför att i denna paragraf undantagas icke mindre än fyra paragrafer, som, med afseende å utsökning af ersättning för af renar gjord skada, uteslutande gälla för Norge, och hvilkas stadganden svenska lappar måste underkasta sig i Norge. På svenska sidan finnas icke några motsvarande bestämmelser, och likväl är förhållandet, att man i Norge funnit dessa bestämmelser alldeles nödvändiga för att kunna på något sätt söka ut skadestånd, då lapparne sjelfva eller genom sina renar göra skada. Då vi icke hafva något motsvarande stadgande för Sverige, är detta en särskild anledning att påkalla en internationel lagstiftning äfven i detta afseende, och då kunde man få in något äfven om de lösdrievande hundarne, som jag icke älskar mer än Herr Hægström.

Det var äfven några andra yttranden, som fälles af Herr Hægström, hvilka jag i korthet vill bemöta. Bland annat sade han, att lapparne dag från dag trängas bort från sina gamla egor. Det är jag den förste att erkänna. Jag instämmer helt och hållet deri, att lapparne

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

dag från dag utträngas. Detta är en sanning och har från början skett af odlingen, men på senare år jemväl af sina så kallade vänner, af de bofaste renegarne. Dessa hafva i den trakt, hvarifrån jag är, slagit under sig minst fem sjettedelar af renarne och deras betesmarker. Det är således en fullkomlig sanning, att de trängas ut mer och mer, men huruvida man genom denna lagstiftning skall kunna råda bot därför, anser jag för min del tvifvelaktigt.

Jag vill nu endast fästa uppmärksamheten på, att man icke bör gifva något stöd åt detta undanträngande genom att i denna lag låta inflyta någon positiv rätt att på detta sätt uttränga lapparne. När vi komma till den 24:de §:n vill jag vidare yttra mig i detta afseende.

Det är fullkomligt sant, hvad Herr Hellgrén yttrade, att det icke är nybyggaren, icke bonden som undantränger lappen; det är civilisationen, ty ju mera civilisationen tränger fram, desto omöjligare blir det för lappen att lefva såsom nomad. Vill man därför skydda lappen, så måste man resa en kinesisk mur mellan lapparnes område och civilisationen, ty de olyckliga verkningarne af denna senare kan han icke motstå.

Herr von der Lancken yttrade några ord om att man kunde låta den bofaste renegaren skicka huru många renar som helst in på lapparnes område. Jag har eljest icke hört annat än att lappen har för trångt och för litet område, men så snart det blir fråga om den bofaste renegaren, då har lappen område nog och då vill man ha rättighet att skicka dit tusentals renar. Jag kan icke finna annat än kärleken till lapparnes renar och lapparnes område är mycket större än den omordade kärleken till lapparne; åtminstone är det den erfarenhet jag gjort under de 26 år jag bott i denna trakt.

På skäl, jag nu anfört, anser jag det vara alldeles omöjligt att ålägga en sådan stängselskyldighet, som Herr Hæggström ifrågasatt för nybyggaren, ty det skulle rent af vara att beröfva bonden den egendom, han innehar och för hvilken han betalar skatt; han skulle icke mera kunna begagna sig af dessa utängsslätter.

Hvad den solidariska ansvarigheten beträffar, så vill jag eriura om, att den icke är ny. Den förefans visserligen icke i 1751 års codicill, men det dröjde icke länge innan Kongl. Maj:t ansåg nödvändigt att föreskrifva en dylik solidarisk ansvarighet. Redan den 4 November 1817 utkom en Kongl. förordning, i hvilken det heter: "Då lapparne i Sverige eller Norge kringvandra hos det andra rikets lappar, skola de, vid laga plikt och ersättningskyldighet, noga taga sig till vara att sjelfve eller genom de dem åtföljande renar göra de bosatte innevärnarne någon skada, hvarken sommar eller vinter, på skog, åker och äng, multbärs- eller hjortronmyrar eller något annat. Sker skada, bör ersättningen därför utgöras gemensamt af alla lappar, som äro i ett sällskap eller följe, så framt styrkas kan, att skada verkligen blifvit föröfvad genom dem eller deras djur, men ej upptäckas kan, hvilken af lapparne till skadan vållande varit, enhvar af dem likväl öppet lemnadt att, om han det förmår, sin oskuld ådagalägga, i hvilken händelse han från deltagande i skadeståndet bör vara fri". Här talas åter om åker och äng. Ända sedan 4 November

1817 har det alltså funnits ett lagstadgande, som ålägger solidarisk ansvarighet, och enligt min uppfattning är den alldeles nödvändig, om någon ersättning skall kunna erhållas för den skada, som Lapparna förföva.

Jag yrkar därför bifall till paragrafen i dess helhet.

Herr Fredenberg: Herr vice Talman! Mine Herrar! Då man med uppmärksamhet genomläser det nu till behandling föreliggande lagförslaget, som, om det blir antaget, utan tvifvel kommer att djupt ingripa i ett fattigt nomadfolks vara eller icke vara, har man svårt att värja sig för det smärtsamma intrycket, att det varit det starkare folket, som här dikterat de flesta lagparagraferna för det svagare, och då jag icke varit med om ett lagstiftningsarbete, der icke likställigheten, de båda parterna emellan, blifvit fullständigt iakttagen, så kan jag icke annat än ansluta mig till Herrar Casparssons och Hæggströms sakrika reservationer. Denna brist på likställighet och billighetshänsyn framträder enligt min uppfattning i synnerhet i lagförslagets 9 och 18 §§.

Af den 9:de §:n synes att nybyggaren icke har någon stängselskyldighet kring sina egor, icke ens kring höstackarne på de längst bort belägna utängsslåtterna och det oaktadt alla sakkunniga personer och myndigheter, deribland de nuvarande landshöfdingarne i Norrbottens och Jemtlands län, enhälligt intyga, att de beklagliga tvisterna emellan nybyggarna och lapparne hufvudsakligen härleda sig från de förstnämndas bristande hägnadsskyldighet kring sina egor. Samma personer och myndigheter hafva äfven påvisat, att det icke finnes några större svårigheter för att uppföra stängsel åtminstone kring de flesta nybyggarna, och då så är förhållandet, förvånas man med rätta öfver, att lagförslaget icke ens innehåller en antydning om hägnadsskyldighet för nybyggaren, hvarigenom konflikterna med lapparne skulle blifva till största delen undanröjda. På grund häraf är det helt naturligt, att skada lätt förorsakas af lapparnes halfvilda renar, samt att anledningar till anspråk på ersättning från nybyggarnes sida lika lätt uppstå, och då lapparne äro skyldiga att under sådana ogynsamma förhållanden gemensamt ansvara för all skada, som deras renar förorsaka, så blir följderna alltid den, att lapparne mången gång, när de lagföras, icke endast få vidkännas ett ganska drygt skadestånd, utan kanske äfven ännu drygare rättegångskostnader för ohägn på egor, som icke så sällan blifvit dem med styrkans rätt fräntagna. Då man vid behandlingen af denna paragraf har rättighet att yttra sig i fråga om förslaget i dess helhet, torde det vara tillåtet att uttala mig angående bestämmelsen i § 18 i fråga om den skada, som genom nybyggares hundar förorsakas lapparnes renhjordar, äfven då de uppehålla sig på tillåtna betesmarker. Jag vill dervid anmärka, att denna paragraf icke innehåller någon bestämmelse om gemensamt ansvar för nybyggarna för den skada, som på nämnda sätt tillfogas renarne; och då det i de flesta fall är nästan omöjligt för lapparne att lagligen bevisa hvilkens hundar det varit, som skadat eller dödat deras renar, blir skadeersättningen liksom rättvisan för dem i högsta grad illusorisk, hvilket synes mig hårdt, då lapparne blifvit ålagda ansvars-

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Angående
förslag till
förordning
rörande
Lapparne.
(Forts.)

skyldighet för den skada deras renar förorsaka. Jag vill äfven påpeka för Kammaren att § 29 fått en helt annan och för lapparne ofördelaktigare lydelse, än den ursprungligen hade, sådan densamma blifvit af Högsta Domstolen gillad och sedermera af Kongl. Maj:t i sammansatt svenskt och norskt Statsråd den 8 December 1881 antagen, och har detta skett på tillskyndelse från norrmännens sida.

I afseende på lappmarksförhållandena yttrade en gång Konung Oscar I, att: "den sanna politiken tillstodjer icke någon orättfärdighet", och än i dag tror jag, att vi under alla förhållanden och omständigheter böra respektera denna vackra och högsinnade grundsats. Ehuru jag fullkomligt inser behovet och nödvändigheten af en lag, som reglerar förhållandena mellan lapparne och nybyggarna, så kan jag likväl icke godkänna föreliggande lagförslag, så framt icke i det samma intages förändrade bestämmelser, som bättre än de föreslagna kunna skydda lapparne. Jag får således i afseende på § 9, som nu är föremål för behandling, gifva till känna, att jag ansluter mig till det af Herr Hægström under förmiddagen gjorda yrkande.

Herr Sandström: Den ärade reservant, som på förmiddagen inom denna Kammare så varmhjertadt fört den lappska befolkningens talan, har uti sin reservation påmint om det välkända ordspråket: det är icke ens skuld, att tvenne träta. Detta ordspråk eger ovedersägligen sin fulla tillämpning med afseende på de stridigheter, som förekomma mellan de bofaste och nomaderna. Nu vågar jag föreställa mig, att vi alla äro lika lifligt besjälade af den önskan, att något måtte blifva gjordt för att dessa tvister och strider må upphöra. Frågan är då: hvad är att göra? Här föreligger nu ett lagförslag, som, sedan det genomgått den mest sorgfälliga granskning af sakkunnige män och af lagfarne män, bjudes oss såsom det bästa svar regeringen vet att gifva på den svåra och grannlaga frågan. Regeringen har sålunda sagt sitt ord; men hvad skall riksförsamlingen säga? Man tvekar att antaga lagen därför att man skulle hafva önskat sig ett lagförslag, som bättre tillgodosett den nomadiserande befolkningens, den svagare partens intressen. Och det är vackert, det är ridderligt, ja, det är mer än så — det är kristligt att låta sin mun upp för deras sak, som förtryckta äro. Jag känner därför den lifligaste sympati för reservanterna och deras förslag. Men då sålunda min känsla manar mig att instämma med reservanterna, då uppkastar mitt *förstånd* den frågan: är det något hopp om att lagen kan blifva omredigerad i enlighet med reservanternas förslag? Mine Herrar! Vi få icke lemna ur sigte, att här är fråga om en mellanfolklig lagstiftning. Icke heller böra vi förgäta, att vi gent emot brödras folk på andra sidan fjellen intaga den svagare positionen i denna fråga. Det är vårt lands nomader som till ett ojemförligt större antal än norrmännens begära rättigheter i grannriket. De stora svenska renhjordarne behöfva sommarbete i Norge, de långt fåtaligare norska hjordarne begära sitt knappa uppehälle vintertid i Sverige.

Således: om vi sträcka våra fordringar längre än hvad det nu föreliggande lagförslaget gör, så måste jag för min del befara att följ-

den blifver ett af de tu: antingen komma de nu varande förhållandena, som erkännas vara oeffterrättliga och olidliga, att fortfara, eller ock komma de förhållanden, som skola möta våra nomader under en nödtvungen vistelse i Norge, att ordnas förmedelst en udelukande Norsk Lov. I begge dessa fall tror jag att våra nomader få det sämre än de skulle få, derest det nu föreliggande förslaget antages.

Jag yrkar bifall till lagen i sin helhet och särskildt till den nu förevarande paragrafen.

Grefve Mörner: Under den diskussion, som egt rum angående denna lag, har åtskilligt blifvit anfördt *emot*, men äfven åtskilligt till försvar *för* densamma. Emot mom. 1 af § 9 har jag för min del icke försport några anmärkningar, men deremot desto flera emot mom. 2. Hufvudsakliga argumentet emot sist nämnda moment har varit det, att deri icke intagits den bestämmelsen, att utängsslätter borde vara inhägnade. För närvarande förefinnes icke något sådant stadgande i lagen. Det stadgande angående stängselskyldighet, som förekommer i 1825 års förordning, afser slaget hö, som förvaras å mark antingen i hässjor eller i stackar, men angående hö, intaget i hus, är i författningen icke något omnämndt. Detta moment, sådant detsamma nu förefinnes, innehåller, efter min åsigt, åtskilliga för lapparne mera gynnsamma stadganden, än som förekommo i motsvarande moment af det förslag, som år 1871 förelades Riksdagen till pröfning. Det talas visserligen der om utängsslätter och om skada å dem, äfvensom att dessa slätter skulle på något sätt vara utmärkta, så att de skulle kunna af lapparne igenkännas.

Här i detta moment finnes, på grund af anmärkningar, som blifvit från svensk sida gjorda, intagen den föreskrift, att dessa slätter skola vara utmärkta, så att de t. ex. genom qvarstående hässjor, diken, rödjning eller på annat sätt tydligen framträda såsom utängsslätter. Genom detta stadgande äro således lapparne tillförsäkrade derom, att de icke kunna tilltalas för åverkan på annan utängsslätter än sådana, som är på detta sätt utmärkte. Stadgandet afser äfven att bereda lapparne trygghet deremot, att icke nybyggarne småningom må skaffa sig allt mer och mer utängsslätter på lapparnes bekostnad, hvartill de ofta nog visat lust, och derigenom tillgodogöra sig det arbete, som lapparne nedlagt på marken. Lapparne hafva nemligen för sed att afrödja och inhägna platser, som de begagna till rengårdar, der djuren samlas och renkorna mjölkas. Å dessa platser, hvilka genom spillningen från den mängd af djur, som der äro samlade, blifva väl uppgödlade, uppstår naturligtvis en yppig gräsväxt; och sedan en dylik rengård på detta sätt erhållit god gräsväxt, läser det inträffat, att nybyggarne förklarar platsen vara utängsslätter; då lapparne påföljda år kommit igen och velat begagna sina gamla rengårdar, hafva nybyggarne sålunda tillegnat sig dem, hvaraf flerfaldiga tvister och klagomål uppstått. Allt detta skulle förebyggas genom antagande af detta stadgande, hvilket jag därför anser vida förmånligare för lapparne än de stadganden, som förut varit gifna i detta hänseende. Att föreskrifva, att alla utängsslätter skola vara

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

inhägnade, lärer, på sätt en föregående talare redan anmärkt, icke kunna ske på grund af lokala förhållanden, på åtskilliga ställen i brist af stängselvirke. Då nu dessutom denna lag afser förhållandena icke så mycket i Sverige som i Norge, der den mest skulle komma att tillämpas, måste man taga hänsyn äfven till förhållandena härutinnan i Norge, att nemligen i vissa trakter af Tromsö amt, såsom på öarne och utefter kusten, förefinnes brist på hägnadsvirke. De norska nybyggarna inhägnade icke sjelfva sina utängsslätter, utan hindra åverkan derå derigenom, att de valla sina kreatur; och det vore då icke rimligt att begära, att de skulle särskildt för lapparne uppsätta stängsel omkring sådan mark. Det vore att ålägga nybyggarna en för stor börda. De norska myndigheter, hvilka utlätit sig i frågan, hafva också allmänt uttalat en bestämd motvilja deremot; och jag tror att i förevarande fall, der det ankommer på Sverige att stifta en lag icke endast efter sitt eget godtycke, utan en sådan lag, till hvilken man kan hoppas vinna Norges bifall, man måste fästa ett verkligt afseende på Norges önskningsar. På grund häraf och då, såsom jag nyss nämnde, jag tror, att 2:dra momentet i 9:de § enligt dess af Utskottet föreslagna lydelse är förmånligare för lapparne än den lagstiftning, som i detta hänseende förut förefinnes, tillstyrker jag för min del bifall till Utskottets förslag i detta 2:dra moment.

Vidare kommer 3:dje momentet, i hvilket omtalas den gemensamma solidariska ansvarighet, som i visst fall skulle ega rum för alla lappar, hvilka hade renar betande inom ett distrikt. Då man här talat om distrikt, torde det tillåtas mig att i korthet omnämna hvad ett sådant är och hvad dermed förstås. Jag vill dock först fästa uppmärksamheten på, att, der distriktsindelning ej skett, någon solidarisk ansvarighet ej heller eger rum för skada, som af renar förorsakats. Förslag till distriktsindelning är för närvarande uppgjordt öfver Tromsö amt, och som herrarne veta, finnes här en karta upphängd, som utvisar huru dessa distrikt skulle komma att se ut, och på hvilken distriktens gränser äro uppdagna med röda linier. Dessa distrikt har man ej sökt åstadkomma genom hägnader, ty det skulle blifva alltför dyrt, utan genom naturliga gränser, som på så sätt skulle omgärda distrikten, att de renar, som derinom vistades, lätt kunde bevakas på samma gång som de fritt finge ströfva omkring, utan att man behöfde befara att de skulle komma utom gränserna eller anställa skada på nybyggarnes egor. Dessa gränser komma således att bestå af hafsfjordar, elfvar, större bergshöjder och dylika så att säga naturliga gränser. Der sådan distriktsindelning införts, skulle denna gemensamma ansvarighet ega rum. Mot denna ansvarighet gjordes inom Utskottet af åtskilliga ledamöter skarpa anmärkningar, men detta är en af de punkter, som för Norge utgör en hufvudsak; utan den anse nemligen norrmännen att de icke hafva någon möjlighet att utfå ersättning för den skada, som af renar föröfvats på deras egor. De lära derfor hålla fast vid yrkandet om sådan gemensam ansvarighet, och såvida vi icke gå in derpå, lärer väl hela lagen icke vinna något bifall i Norge. Ehuru denna gemensamma ansvarighet kan tyckas innebära en hårdhet mot de lappar, som vistas inom det di-

strikt, der skada skett, finnas dock i detta lagförslag åtskilliga förbehåll, som göra detta stadgande mindre farligt. Sålunda finnes för de lappar, som kunna visa, att deras renar icke deltagit i åverkan, möjlighet att fritaga sig från ersättning, och likaledes om de kunna åstadkomma bevis, hvilken är egare till de renar, som anstält skadan, blir denne ådömd att betala, men de sjelfve fritagna från den gemensamma ansvarigheten. Det anses vara alldeles nödvändigt att hafva en sådan gemensam ansvarighet, enär det annars är nästan omöjligt att få reda på hvilken är egare till renar, som åstadkommit skada, ty renarne äro hvarandra ganska lika och det är endast på de s. k. renmärkena, som de kunna skiljas från hvarandra. Men dessa märken äro icke kända af någon annan än lapparne sjelfva, och så länge de icke sjelfva erfara obehaget att få deltaga i skadeersättningen, för den händelse rätta egaren icke upptäckes, lärer det vara alldeles omöjligt att få dem att omtala, hvilken är egare till de renar som gjort skada. Genom stadgandet af den gemensamma ansvarigheten afses således ett tvångsmedel, hvilket icke lärer kunna undvikas. Men just genom den omständigheten, att lapparne härigenom blifva tvungne att mera kontrollera hvarandra, kommer kanhända detta stadgande icke så ofta att tillämpas, som man vid genomläsandet af lagförslaget skulle kunna tro.

Sedermera kommer det 4:de momentet. Derom har ingen hittills, såvidt jag förmärkt, yttrat sig. Men äfven i detta finnes intaget ett stadgande, som är vida förmånligare för de svenska lapparne än det, som föreslogs i 1871 års förslag, nemligen derigenom att ersättning för skada, som sker på sådan utmark, som förut i denna paragraf är omnämnd, ej får utkrävas, såvida ej det särskilda förhållandet inträffar, att någon lapp slår sig ned på en viss jordegares mark och denne derigenom i väsentlig mån betungas. Vidare har anförts den begränsning i afseende på den utmark, som skall anses nödvändig för en nybyggare, att om den ligger sex kilometer eller derutöfver från jordegarens eller brukarens fasta bostad, lapparne få begagna betet på densamma för sina renar utan åtal. Sådana bestämmelser funnos icke förut. Jag tror derföre att 9:e paragrafen innehåller stadganden, som för lapparne äro förmånligare än de förutvarande och som med afseende på de åsichter, som göra sig gällande inom grannlandet, icke böra annat än godkännas. Man måste nemligen bemärka, hvilket åtminstone af Herr von der Lancken vidrörts, men som jag äfven tillåter mig omnämna, att här är fråga om icke att stifta lag för svenska lappar inom Sverige, utan en lag, som skall gälla för svenska och norska lappar inom Norge och för svenska och norska lappar, då deras renar gå på bete jemte hvarandra inom Sverige. Det är en internationel lag, som skall ersätta 1751 års codicill, och således en folkrättslig afhandling här är i fråga att upprätta under form af lag. När så är, kan icke det ena landet ensidigt borttaga ett vilkor deri, utan måste rätta sig efter hvad man önskar i det andra. Som vi veta, hafva långvariga underhandlingar blifvit förda mellan båda länderna om antagande af en sådan lag, och genom de senast förda underhandlingarne hafva för lapparne i allmänhet och de sven-

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

ska lapparne särskildt ökade förmåner bereds. Således tror jag knappt, att vi här i Sverige kunna förvänta större fördelar för de svenska lapparne än här erbjudits, och vi måste besinna, att de svenska lapparne icke lära kunna undvara den betesrätt i Norge, som medgifvits dem till begagnande under Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader. Utan den förmånen lärer renkulturen i vissa trakter af Sverige vara helt och hållet omöjlig. Således måste man tillse att, såvidt möjligt, en gemensam lag för båda länderna åstadkommes. Af förhandlingarne synes, att man i Norge lifligt ifrågasatt att åstadkomma en enbar norsk lag, och man har der sagt, att detta icke skulle stå i strid med 1751 års codicill, som innehåller, att "båda rikenas lappar få begagna land och strand i båda rikena lika med landets innevägnare". Om man stiftar en ny lag i Norge för norska lapparne, hindrar det icke de svenska lapparne att komma öfver till Norge, men de få rätta sig efter den lag, som der finnes. Så resonerar man från norsk sida. Men nu är att märka, att förhållandena i Tromsö amt äro helt olika nu mot 1751. Odlingen var då ringa, men är nu vida utbredd, och de norska lapparne lära också i allmänhet öfvergått från nomader till bofaste samt sysselsätta sig dels med jordbruk och dels med fiske, hvaremot de till svenska lappar öfverlemnna att under vintertiden vårda och vakta sina renar. Sedan taga de svenska lapparne renarne med sig till Norge under sommartiden, då möjligen de norska lapparne återtaga sina renar. Detta gör, att de flyttande lapparne i Tromsö amt äro ett obetydligt antal, och af alla uppgifter se vi, att med antalet renar, som öfverflyttas från ena riket till det andra, förhåller sig så, att från Sverige stora massor renar sommartiden öfverflyttas till Norge, hvaremot från Norge ett mycket mindre antal vintertiden komma öfver till Sverige.

Här har blifvit redan nu under diskussionen nämnt om hundarne och den gemensamma ansvarigheten, och man har frågat, hvarför icke, då lapparne för skada, som deras renar åstadkomma, äro gemensamt ansvarige, en sådan gemensam ansvarighet äfven åläggas nybyggarne för skada, som deras hundar göra på renarne. Detta hafva de norska myndigheterna icke velat bifalla, och de svenska myndigheterna hafva i allmänhet icke ansett, att en dylik gemensam ansvarighet skulle kunna förefinnas. Bland skäl, som blifvit anförda för fastställande af en gemensam ansvarighet för skada, som renarne göra, har förekommit, att denna skada vore lätt igenkänbar — mestadels bestående i nedtrampande af gräs, höstackars uppåtande och dylikt — medan den åverkan, lapparne sjelfva göra, mestadels bestode i olofligt skogshygge. Deremot har man anmärkt, att den skada, hundarne göra, är mycket svårare att igenkänna, ty om en hund får ovana att jaga och bita renar, blir ofta skadan, som derigenom tillfogas renen, nära liknande den, som kan åstadkommas af rofdjur, såsom varg och järf samt flere dylika djur. Genom införande af gemensam ansvarighet för den skada, hundarne göra, skulle möjligen kunna inträffa, att skada, som vore åstadkommen af rofdjur, finge betalas af hundegarne. Dessutom har man i denna lag, i stället för den gemensamma ansvarigheten för hundegarne, infört åtskilliga andra

stadganden till försvar för lapparne och renarne mot hundarne, såsom att hundarne skola vara försedda med klubbor, hvars beskaffenhet amtmännen eller Konungens Befallningshafvande ega att ordna genom närmare bestämmelser; att hundar, som hafva för ovana att anfalla och bita renar, skola fångas och dödas o. s. v. Dertill återkommer man längre fram i lagen. Jag tror således, att äfven i afseende å hundarne sådana föreskrifter äro lemnade, som för närvarande kunna åstadkommas och till hvilka man möjligen kan hoppas bifall från norsk sida.

Hvad nu angår detta omtalade stängsel för utängsslätter, skall jag bedja att derom få äfven yttra några ord. Det förhåller sig dermed så, som Herrar Hellgrén och von der Lancken uppgäfvo, eller att dessa utängsslätter ofta äro ganska vidsträckta och upptaga en stor längd utmed stränderna af elfvarne samt utgöra långa och smala remsor, så att det skulle blifva ett mycket långsträckt och stort stängsel, som blefve svårt att underhålla och högst betungande för nybyggaren att bekosta. Detta är äfven skälet, hvarför icke stängsel der kan ifrågasättas.

På sätt Herr Farup nyss upplyste, finnes gemensam ansvarighet för lapparne, när skada sker, redan stadgad i Kongl. brefvet af den 4 November 1817. Det är således ingen nyhet i principen, men om det Kongl. brefvet äfven blifvit i praktiken tillämpadt, är en sak, hvarom jag icke eger någon kännedom. I Kongl. brefvet af år 1825, der stadgandena förefinnas angående uppförande af stängsel omkring höhässjor eller stackar, och der det stadgas att gärdesgårdarna skola vara 4 alnar höga och på 6 alnars afstånd på alla sidor om höstacken, förekommer äfven i slutet af brefvet ett stadgande, att om skada sker på en höstack för en nybyggare genom bevislig uraktlåtenhet från lapparnes sida och som eljest kunnat minskas, äro lapparne förbundna till ersättning. Vi se här af, att ersättningsskyldigheten är en gammal regel, som länge varit fastställd.

Hvad angår möjligheten för lapparne att vakta sina renar, torde jag få erinra, att enligt hvad i saken kännedom egande personer upplyst, kunna lapparne i de flesta fall, om de blott vilja, ganska väl vårda sina renar, men för närvarande bry de sig icke derom och tycka att det gör ingenting, om skada sker, ty, när man kommer för att uttaga ersättningen, säga de, då äro både vi och våra renar försvunna, och de få icke rätt på den skyldige. Genom en solidarisk ansvarighet skall icke detta hända, ty då måste han komma fram, och de öfriga lapparne hjälpa till att hålla ordning på honom. Derigenom vinnes småningom en fullkomlig ordning, och lappen tvingas att iakttaga en bättre vård om sina renar.

Jag skall för närvarande icke upptaga tiden vidare, utan anhåller om bifall till hela förevarande 9 §.

Herr Hæggström: Herr Talman! Jag fick en lindrig påminnelse om, att denna diskussion räckt nog länge, när jag hörde det betecknande mumlet om proposition, och jag undrar icke heller på, att herrarne är något uttråkade. Men då jag är den ende reservan-

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

ten i denna Kammare, och då man gjort åtskilliga erinringar mot hvad jag sagt, må man icke förtycka mig, om jag söker bemöta åtminstone det hufvudsakligaste af hvad som yttrats mot mig och min reservation i denna för landets nrinvånare viktiga fråga. Jag skall dervid gå i ordning med frågorna, men ändock söka fatta mig kort.

Min länskamrat, Herr Hellgrén, sade, att han väl läst igenom diskussionsprotokollen rörande denna fråga vid 1871 års riksdag och funnit, att både Landshöfding Almqvist och jag tagit miste om frågan, och att vi då uttryckligen betecknat den icke såsom en internationel utan som en inhemsk lagstiftningsfråga. Jag skall för den skull bedja att få läsa upp några ord af Landshöfding Almqvists påförande. Han säger: "hufvudsakligast af denna anledning eller derföre, att i den internationella konventionen eller lagen stadganden blifvit intagna, som röra våra enskilda svenska förhållanden, har jag funnit skäl till anmärkningar emot det ifrågavarande förslaget". Således säger Landshöfding Almqvist så tydligt som möjligt, att det är en internationel fråga, hvilket äfven andra talare vid samma tillfälle gjort. Det var endast för att bemöta Herr Hellgréns påstående i detta afseende och för att visa, att vi äfven på den tiden hade reda på hvad det gälde, som jag velat nämna detta.

Herr Hellgrén yttrade vidare något om nybyggarna, hvilket jag skall förbigå, men deremot fästa mig något vid hvad han nämnde om uppbördens af lapps-katten i Sorsele, Vilhelmina, Åsele och andra socknar. Han påstod, att det icke var $\frac{2}{3}$ af skatten, som ingick, utan att den stod kvar på restlängderna. Detta står icke i öfverensstämmelse med de upplysningar, han lemnade inom Utskottet, ty der sade han väl, att det var mycket besvärligt att få upp skatterna, om man icke passade på vid marknaderna, hvilket vanligen hade till följd att kronobetjeningen ur egen ficka erlade skatten, ty instruktionen är mycket sträng, och enligt den får det icke finnas någon rest, som icke beror på den skattskyldiges fattigdom, hvilken skall styrkas genom fattigdomsbevis, och då föredrager kronobetjeningen att betala skatten ur egen ficka. Ty det går icke an att säga, att man icke träffat lappen, och det kostar i alla fall mycket mera att söka taga reda på dessa skatter. Så åtminstone föllo orden inom Utskottet, och således måtte det icke heller finnas några restlängder.

Herr Hellgrén yttrade vidare, att lapparnes betesrätt närmare och tydligare bestämmas genom tredje paragrafen i detta lagförslag än nu åttonde paragrafen af nu gällande skiftesstadga för Vester- och Norrbottens läns lappmarker. Ja, det kan man säga. Men säkert är, att så länge 1751 års codicill finnes, hafva de svenska lapparne samma rättighet att låta sina renar beta på nybyggarnes mark, som är tillförsäkrad de norska lapparne i afseende på de svenska betesmarkerna, hvaremot, om detta lagförslag upphöjes till lag, den i 1751 års codicill lapparne tillförsäkrade vidsträckta betesrätt försvinner.

Herr Hellgrén sade också, att man icke kunde stadga gemensam ansvarighet för hundegarne i ett distrikt att ersätta den skada, som af deras hundar förorsakas å renarne, derför att det skulle vara så svårt att taga reda på hundarne. Ja, det blir det, om man gör en sådan

indelning af distrikten, att, såsom Herr Hellgrén antog, ett distrikt skulle omfatta t. ex. den stora arealen från Vilhelmina till kusten; men det lär väl icke vara meningen. Med en sådan distriktindelning skulle det för öfrigt blifva lika svårt att taga reda på lapparne, när man vill söka att på dem utkräfva den gemensamma ansvarigheten. Herr Hellgrén yttrade äfven, att om denna lag antoges, så vore det icke svårt att få reda på egaren till den eller de hundar, som föröfvat skada å renarne, utan allt vore då väl bestäldt. Det strider då helt och hållet mot amtmannens i Tromsö yttrande. Då detta blifvit anfördt i trenne af Högsta Domstolens ledamöters uttalande till protokollet rörande adertonde paragrafen af nu ifrågavarande lagförslag och sålunda bör kunna tillmätas en viss betydelse, skall jag taga mig friheten citera detsamma. Amtmannen yttrar: "Bevis att det är en viss jordegares hund eller hundar, som gjort skadan, skall ofta icke kunna åstadkommas, då dels de hundar, som den bofasta befolkningen i allmänhet håller, till en stor del äro af samma ras och det således ute å marken möter svårigheter att skilja den ena hunden från den andra, dels lapparne naturligtvis icke kunna känna alla hundar, som hållas af de bofasta, och sålunda lappar, hvilka se en hund jaga renar, icke kunna uppgifva hvem hunden tillhör, dels slutligen, om ock en lapp igenkänner hunden och känner dess egare, han ändock icke kan åstadkomma tillräckligt bevis att skadan skett genom en viss hund, alldenstund skadan sker i utmarken och det icke alltid är fallet att målseganden har med sig vittnen". Och man får väl icke tro, att norrmännen precis äro så villiga att gifva bevis i sådana fall. Detta yttrande af amtmannen i Tromsö torde bäst visa nödvändigheten af att principen om den gemensamma ansvarigheten äfven bör tillämpas i afseende på den skada, som af hundarne förorsakas å renarne; hvilket för öfrigt betonats såväl af Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län som af åtskilliga af Högsta Domstolens ledamöter.

Såsom en tröst för lapparne har man stadgat, att hundarne skola vara klubbade; och adertonde paragrafen innehåller en bestämmelse derom. Detta är en traktat, som gäller båda rikena. Men jag kan icke se, att det är stadgad något ansvar för de hundegare, som icke hafva sina hundar klubbade, ty bötesbestämmelsen i mom. 3 af § 18 är helt och hållet illusorisk, då, såsom amtmannen i Tromsö visat, ingen möjlighet gifves att bevisa, hvilkens hund som vållat skadan, och hvartill tjanar då hela bestämmelsen. För öfrigt kan det finnas två sätt att klubba hundarne. Man kan göra klubban så liten, att hunden springer lika bra ändå, eller man kan fästa en stor klubba vid ett så svagt snöre, att hunden efter några minuter tappar den och derefter obehindradt kan rusa på renarne. Således är det icke mycket bevändt med klubningen, så länge icke gemensam ansvarighet finnes. Jag kan icke förstå, att det inom de små distrikt, hvari Tromsö amt skall blifva indeladt, skall blifva så svårt att ålägga de fastboende att uppgifva sina hundar och bötfälla dem, om de ej lemna rigtiga uppgifter, på samma sätt som man i fråga om hundskatt inom våra kommuner förmedelst dubbel skatt och böter tvingar hundegarne att upp-

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

gifva sina hundar. Men att man i Norge icke är så lifvad för hundarnes fångslande eller förseeende med klubbor tycks framgå af ett yttrande ur »Norska Regeringens Indstilling den 13 Juni 1879». Der säges det på tal om hundar och renar, huru lätt det skall vara att se när skada å åker och äng tillfogats jordegarna af renar, och att man igenkänner dem på de märken renarnes klöfvar göra i marken o. s. v. Man har icke tagit i beräkningen, att de fastboendes egna kreatur också kunna göra skada. Äfven de äro tvåklöfvade, och det kan derföre ofta vara ganska svårt att säga, om det är oxar, kor eller tjurar, med ett ord de fastboendes egna kreatur, eller lapparnes renar, som gjort skadan. Men det talar man icke om. Om hundarne deremot heter det: «Af den fastboende Jordbruger eller Fisker kan det derimod icke uden Urimelighed forlanges, at han skal selv eller ved sine Folk vogte sin Hund eller ved Fængsling gjøre den utjenlig til at vogte Gaardens Bosæ, af Hensyn til den Mulighed, at der kan komme Rensdyr i en større eller mindre Nærhed af Gaarden, for hvilke Hunden kan blive farlig». När så är, mine Herrar, hvad har bestämmelsen om klubbningen då att betyda? Jag tror derföre att det är ytterst vigtigt att i den adertonde paragrafen få in någon bindande bestämmelse rörande dessa hundar för att trygga lapparne för den skada de göra å deras renar.

Jag vänder mig nu mot min ärade vän Herr Farup. Han hade åtskilligt att invända emot mina föregående uppgifter och påstod bland annat, att jag vid närmare eftertanke skulle nödgas medgifva, att det vore omöjligt att stänga in sina utängsslätter, af hvilka en del ej skulle hafva något särdeles värde. Hafva nybyggarna värdefulla ängar, så kunna och böra de inhägna dem, men om detta anses för dyrt eller besvärligt, så gifves det ett vida säkrare och billigare sätt att skydda fodret, som rätt ofta vid storm blåser ur hässjorna, genom att uppföra lador, som äfven är nybyggaren ålagdt genom Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 26 Mars 1831 till Kongl. Kammarkollegium angående bland annat «vissa åtgärder till tryggande af lappallmogens bestånd.» Men äro en del af dessa ängar af noll och intet värde, såsom Herr Farup tycktes förmena, så kunna de ju gerna läggas ut till renbete. En stor del af lapparnes forna renbetesland, der de i äldre tider hade rätt att beta sina renar, hafva nu strukit med. Afvittringen inom Jemtland inställdes 1786, fortsattes 1821 och afslutades i allt väsentligt först 1862, och under denna långa tid utfärdades en mängd Kongl. bref och författningar, af hvilka den ena ådertog hvad den andra förordnat, hvarvid man beklagligtvis synes hafva förgåtit eller förbisett lapparnes rätt till renbete enligt bestämmelserna i första codicillen till 1751 års traktat, hvilka något bättre beaktats uti 1873 års afvittringsstadga för Vesterbottens och Norrbottens län, enligt hvilken stadga lapparne skulle bibehållas i besittningen af de renbetesland, de af ålder innehaft. Genom Kongl. brefvet den 20 April 1841 till Kongl. Kammarkollegium, angående bestämmande af säkra gränser för lappallmogens i Jemtland renbetestrakter, förordnades att den för rättning, som ansågs nödig «för att af kronans disponibla fjellmarker tilldela lappallmogen nödigt utrymme för renbete samt skog till bränsle,

skall, så snart afvittringsarbetet i Jemtlands län så vida hunnit fullbordas, att tvänne afvittringslandtmätare kunna för densamma användas, taga sin början och verkställas enligt följande grunder.“

Dessa voro flera och den 8:de i ordningen stadgar:

“Några nybyggen i fjelltrakterna böra hädanefter icke upplåtas för än lapparnes betesmarker utstakade blifvit; — — —“ Detta oaktadt finnes t. ex. *midt uti* ett lapps-katteland i Herjeådalen ett nybygge — så efterlefde man nyssnämnda Kongl. bref och så bevarade man der lapparnes rättigheter! Herr Farup yttrade, att de s. k. myrslåtterna, hvilka han tillmätte så mycket värde till hufvudsaklig del ingått i sjelfva hemmanens skatt vid afvittringarne. Till någon del torde väl också detta vara förhållandet men ej i allmänhet, ty genom Kongl. Maj:ts bref den 26 Mars 1831 till Kammarkollegium angående riksdagsfullmäktiges från Jemtlands län underdåniga framställning rörande afvittringsdelningarne i länet, bifölls deras underdåniga anhållan att få aulägga fäbodas i fjelltrakterna på 6 till 8 mils afstånd från nybyggarnes bostäder, mot en för hvarje lägenhets beskaffenhet svarande smörrenta, dock skulle dessa lägenheter ej upplåtas på längre tid än 15, högst 20 år i sender.

I fråga om den af en talare gjorda anmärkningen, att den gemensamma ansvarigheten icke skulle kunna medföra synnerligen svåra följder för lapparne, emedan skadeståndet ej blefve stort, ber jag dock få erinra, att det icke är nog med denna ansvarighet för skedd skada, utan att äfven besigtningen å denna skada, hvariör naturligtvis lapparne få vidkännas kostnaden, kan blifva ganska känbar. Detta kan man finna af, bland annat, den uppgift å de inom Tromsø amt inkomna klagomål öfver tillfogade skador mellan lappar och fastboende, som återfinnes i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition, sidorna 10—11, hvaraf inhentas att “et af de i 1872 taxerede, men ikke sørligte Tilfælde, angik Skade, føraarsaget derved, at Ren havde nedtrampet Græs paa en Udslaatte, hvorigjennem gik en meget befærdet Renvei. Skaden blev sat til 60 Spd“. Märkom noga, här står “en meget befærdet Renvei“. Här framgick således en lapparnes lagliga renväg, och då § 5 i föreliggande lagförslag föreskriiver, att lapparne ej skola beröfvas sina gamla renvägar, så skulle man kunnat tro, att de gått frie i detta fall. Men nej, de blefvo ådömde att betala sextio specie-daler i skadeersättning. Min ärade vän, Herr Sandström, yttrade, att om han finge ledas af sin känsla vid bedömande af denna fråga, han gerna skulle vilja bevilja lapparne flere förmåner än lagförslaget innebär. Jag tror att man i denna fråga endast behöfver stå på lapparnes lagliga rätt, sådan den i 1751 års codicill är bestämd. Lapparne hafva icke förfarit som indianerna, tagit till pil och båge för att försvara sina rättigheter, utan de hafva i allmänhet mera tåligt underkastat sig förtrycket. Någon gång hafva de dock utkräft repressalier, och derigenom har föranledts det odrägliga tillstånd emellan lappar och fastboende, som nu förefinnes. Samme talare yttrade äfven, att om vi nu icke antog detta förslag, så skulle norrmännen stifta en lag utslutande för sig. Ja, det är den gamla visan. Något sådant har äfven såväl amtmannen i Tromsø amt som norska regeringen sökt göra

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

sannolikt. Men härför möter dock ett litet *aber!* Man kan visserligen stifta en lag för Norge, som medför exekutiv kraft i detta land, men lapparne kunna genom att begifva sig till Sverige undandraga sig lagens tillämpning. Derför äro norrmännen också så angelägna om att denna gemensamma ansvarighet stadgas äfven i Sverige, på det att de derigenom kunna vinna exekutiv kraft äfven i Sverige åt en i Norge meddelad dom.

Tro herrarne att, om man gör berättigade inkast och anmärkningar mot denna lag, norrmännen äro så okloka, att de endast derför skulle förkasta lagen helt och hållet? Nej, mine Herrar, våra bröder norrmännen äro allt för kloka för att göra så, och huru stor vigt de fästa vid denna lag kan man se deraf, att trots 1871 års lagförslag gick om intet, hafva de delat upp Tromsö amt just för att förmå oss att ingå på vissa bestämmelser, hvarigenom deras nybyggare sauveras; och jag undrar icke heller derpå. Jag tror emellertid icke att min reservation afser något obilligt eller farligt vare sig för den ena eller den andra.

Jag har för öfrigt varit ytterst tveksam, huruvida jag för min del borde bifalla Kongl. Maj:ts proposition å denna del eller icke, men jag anser mig dock hafva goda grunder för min reservation, då, såsom Kammaren torde hafva funnit af den Kongl. propositionen, landshöfdingarne i Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län hyst stora betänkligheter med afseende på denna gemensamma ansvarighet, och tvenne af Högsta Domstolens ledamöter principiellt motsatt sig samma stadgande samt dessutom två, tre eller fyra ledamöter af samma domstol mot denna eller andra §§ framställt väsentliga anmärkningar dels i fråga om egornas inhägnad och dels i fråga om hundarne o. s. v.

Jag vill slutligen fästa uppmärksamheten derpå, att jag icke är någon fiende till nybyggarne, utan tvärtom är en mycket stor vän till dem. Förhållandet är nu med mig ungefär liknande hvad det var vid 1873 års riksdag, då fråga var om bevillingstaxerings införande i Vester- och Norrbottens lappmarker m. m. Då var det fråga om nybyggarnes fri- och rättigheter och då var jag en af de få ledamöter af denna Kammare, som sökte taga *dem* i försvar, och man må således icke tro att det är för att komma åt nybyggarne, som jag nu för lapparnes talan. Då ansåg jag nybyggarne förorättade och tog deras parti; nu anser jag lapparnes intresse vara allt för litet tillgodosedt, och därför förfäktar jag deras intressen.

Jag hoppas således, att Andra Kammaren skall behjerta det trångmål, i hvilket jag tror lapparne komma, om denna lag antages med den lydelse Utskottet gifvit densamma. Jag fortfar derföre i mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag beträffande 1 och 3 mom., att mom. 2 förändras i enlighet med reservationen, samt att mom. 4 måtte helt och hållet utgå ur lagen.

Herr Hedin: Herr Talman! Under hänvisning till hvad den ärade reservanten nyss anfört kan jag fatta mig helt kort.

Jag har begärt ordet dels för att afhjelpa den försumlighet, hvar- till jag på förmiddagen gjorde mig skyldig, då jag visserligen yrkade

att mom. 2 af förevarande § skulle utbytas mot det af reservanten, Herr Hæggström, framlagda förslaget, men glömde bort att på samma gång, i likhet med reservanten, yrka uteslutandet af mom. 4; dels ock för att offentligt lemna svar på en enskild interpellation, nemligen hvarför jag nu motsätter mig vissa delar af detta lagförslag, då jag likväl talade och röstade för den med detta lagförslag väsentligen öfverensstämmande lagen af år 1871. Förklaringen är lätt funnen, då man erinrar sig att 1871 års lagförslag, sådant det förelåg från Lag-Utskottet, icke var något annat än ett experiment för en tid af 5 år, under det att deremot detta lagförslag binder oss för minst tretton år från den dag, då lagen träder i kraft. Slutligen vill jag också, för att söka bemöta ett och annat bland det myckna som anförts för lagförslaget, något ingå i sjelfva saken, hvilket jag i förmiddags uraktlät, då jag blott begärde ordet för att lemna tid åt min ärade vän, reservanten, att rycka fram i ledet.

Den förste talaren under aftonens plenum har gifvit denna fråga en stor omfattning, då han till besvarande framställt det spørsmålet: hafva vi svenskar farit illa med lapparne eller ej? Han har sjelf försökt svara på denna fråga genom att berätta en femhundraårs historia, och efter den berättelsen har han från sin synpunkt kommit till den slutsatsen, att lapparne i forna tider blifvit misshandlade, men icke i senare tider, icke nu.

Jag skall icke följa honom tillbaka på hans långa historiska ströftåg, utan inskränka mig till en kortare historik, hvilken leder mig till ett annat svar. År 1818 begärde Rikens Ständer af medlidande med lapparne i det trångmål, i hvilket de redan då befunno sig, att en lappgräns, såsom vi pläga kalla det, skulle uppdragas mellan den odlade marken och den, som lapparne, innehade. Huru länge dröjde det emellertid, innan denna, år 1818 af Rikens Ständer uttalade önskan sattes i verket? Det dröjde till 1867 och 1872. Under denna tid har mycken orätt vederfarits lapparne och den kan icke upprättas; men genom dessa åtgärder, 1867 och 1872, hvilka jag för min del välsignar, är någorlunda sörjdt för bättre framtida förhållanden, nemligen för dem, som bo i Vester- och Norrbottens län. Men äfven i ett annat län, nemligen Jemtlands, har det funnits och finnes ännu ett icke obetydligt antal lappar. Huru har man der förfarit med dem? Om Kammarens ledamöter behaga läsa den skildring af afvittringshistorien i Jemtlands län, som för 30 år sedan af dåvarande öfverdirektören för landtmäteriet i officiel väg afgafs till Kongl. Maj:t, så säger jag, att jag tänker att hjertat skall skälftva i de flestes bröst, ty historien om denna afvittring är icke annat än en historia om dårskap och orättfärdighet. Man har plundrat lapparne på deras egendom och man har, utan minsta behof och gagn för nybyggarna, fräntagit dem vidsträckta renbetesfält, hvilka af ålder tillhört dem; och på denna väg har man sedermera fortgått. År 1866 inskränkte man de bofastes stängselskyldighet, och för att bereda några tusen kronors inkomst, då och då, till förökande af skogsmedlen, har man medgifvit afverkning af skog på renbetsfjellen. Härigenom har man å ena sidan beröfvat lapparne ett vilkor för deras existens

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

och å andra sidan, genom granskogsafverkningen å fjellen, föranlett att fjellnaturen skall skrida längre och längre ned emot den odlade bygden. Så har man gjort, blott för att åt statskassan förvärfva några lumpna tusen kronor, som jag väl må kalla blods- och syndapenningar. Det är således icke blott i länge sedan förflutna tider, som den svenska lagstiftningen farit illa med lapparne. Den har gjort det i vår tid och gör det ännu.

Den förste talaren i afton sade att lapparne nu gå under och trängas tillbaka af "upplysningen". Man hör ofta detta ord i lapparnes historia nämnas i samband med orden "odling" och "civilisation". Är verkligen nybyggesväsendets historia i våra nordliga landskap sådan, att den i sina hufvuddrag kan tecknas med de tre orden: upplysning, odling, civilisation? Den ärade reservanten, som nyss hade ordet, nämnde indianerna, som sökt försvara sig med pil och bäge. Likasom i Amerika den hvite mannen har kommit till rödkinnens jagtmarker med eld och till deras hyddor med eldvattnet, så har också nybyggaren kommit till lapparne med skogssköflarens yxa i den ena handen och bränvinsbuteljen i den andra. Är det upplysning, odling och civilisation? När omsider ett steg till rättelse togs, hvilken var orsaken dertill? Hvad var det som föranledde, att man omsider år 1867 fick den provisoriska lappgränsen uppdragen? Det var icke medlidande med lapparnes betryckta ställning, såsom när Ständerna år 1818 skrefvo till Kongl. Maj:t, utan det var farhågan för skogens bestånd, som föranledde denna gräns, då man af landshöfdingens i Vesterbottens län skrifvelse till Kongl. Maj:t erfor att, genom skogsförödelsen, de klimatologiska förhållandena i kustlandet skulle förderivas. Den stora mängden af ansökningar om nybyggesanläggningar hade fäst Konungens Befallningshafvandes i Vesterbotten uppmärksamhet; han yttrade om dem, att de mindre afsågo uppodling af jorden än tillfälle till skogsafverkning.

Den förste ärade talaren i afton ville, synes det mig, minska sympatierna för lapparne genom att i diskussionen inblanda en penningfråga, då han talade om de låga skattebelopp, som lapparne erlägga. Men hvarför har han icke, såsom en kommentar till redogörelsen för deras skatteförmåga, talat om hvad lapparne under denna långa tid förlorat af sina gamla marker, hvarigenom de bragts till fattigdom och elände. Han har också talat om hvad lappbarnens kristendomsundervisning kostar. Jag frågar: "är det då nybyggearne, som betala den?"

Mot reservanten anmärkte han, att man måste förvåna sig öfver att någon kan framkomma med ett yrkande om stängsel kring utängsslätterna. Och sedermera har en representant på skånebänken förklarat, att denna samfälda ansvarighet för lapparne vore en *nödvändighet*, men gemensam ansvarighet för hemmansegarne en *omöjlighet*. Från dessa sakkunnige män ber jag att få vädja till andra sakkunnige män, som på Kongl. Maj:ts befallning uttalat sig i ämnet. Jag ber att få erinra Kammaren derom, att landshöfdingen i Norrbottens län har visat orimligheten af att flyttlapparne skola åläggas ersätta de växande löfträd å enskildes mark, som de använda; — detta

är dock ett stadgande, som ingår i denna 9:de paragraf — att landshöfdingen i Norrbottens län ansett, att nybyggarne borde åläggas stänga kring sina odlade egor och sina utängsslätter, att landshöfdingen i Norrbottens län ansett den 4:de §:n *åtminstone* böra inskränkas till den lydelse, den hade i 1871 års förslag, att landshöfdingen i Norrbottens län ansett att de bofaste hemmansegarne borde gemensamt ansvara för den skada deras hundar föröfva å renarne. Måhända uppväger detta hvad som yttrats af den förste talaren i aftonens plenum och af den ärade utskottsledamoten på skånebänken. Härtill må läggas, att Konungens Befallningshafvande i Jemtlands län på sidan 135 i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition yttrar: "Då staten här och mångenstädes eljest åt den jordbrukande befolkningen upplåtit så stora och så belägna delar af de trakter, der lappen fordom med oinskränkt rätt färdades omkring med sina renhjordar, att han numera på vissa håll saknar tillräckligt utrymme att utan konflikt med jordbruksintresset kunna lifnära sina hjordar, så vore det allt för obilligt att på det stränga och under nuvarande förhållanden för lappens bestånd ytterst vådliga sätt, som nu föreslås, utkräfva ersättning för sådan skadegörelse, som han ej kunnat förhindra och till förhindrande hvaraf inkräktaren af hans områden icke ålägges att medelst hägnadsskyldighet bidra." Om sådana uttalanden hafva kunnat komma från personer, hvilkas sakkännedom är stäld utom allt tvifvel, hvarför säger man då "att man förundrar sig" öfver sådana yrkanden, som den ärade reservanten i sin reservation framställt.

Den 6:te talaren i ordningen nämnde, att brist på stängselvirke skulle göra det svårt för de bofaste att fullgöra den ifrågasatta stängsel-skyldigheten. I afseende å denna anmärkning vill jag hänvisa till hvad landshöfdingen i Norrbottens län yttrar på sidan 121 i bilagan till den Kongl. propositionen, der han erinrar om att "beskrifningen och uppmätningen samt rekognosceringen af Tromsö amt visar, att någon brist på hägnadsvirke icke kan sägas vara för handen annat än på de ytterst vid hafvet liggande delarne af amtet". Med stöd häraf har nämnde Konungens Befallningshafvande yrkat stängselskyldighet vid utängsslätter, ty — säger han — äro dessa värdefulla, bör nybyggaren kunna stänga omkring dem, och äro de icke af något värde, så bör han helst öfvergifva dem.

Den ärade utskottsledamoten på skånebänken hemstälde till jordegarne från öfriga delar af landet, om de skulle vilja vidkännas en förpligtelse att låta sina egor ligga öppna för andras kringströfvande djur. Jag ber att få göra skilnad mellan egor och egor; ty de "egor", som nybyggarne nu så afundsfullt vilja skydda för intrång från lapparne och deras renar, dessa egor hafva de just sjelfva ofta tagit från lapparne. De äro ofta icke, såsom en talare här uttryckte sig, intagna "med lagstiftningens goda minne", utan *inkräktade*, såsom landshöfdingen i Norrbottens län påvisar på sid. 121 i sitt förut af mig åberopade utlåtande, der han säger, att nybyggarne hafva odlade egor, "som ligga i lapparnes gamla flyttningsvägar".

Den tredje talaren i ordningen hemstälde till Kammaren hvad norrmännen skulle säga och göra, om vi icke antog förslaget. Det

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

är svårt att svara på den frågan, men jag skall emellertid söka gifva ett svar efter min uppfattning. Jag vet väl att i följd af djupt beklagliga förhållanden, i hvilka svenska Riksdagen och svenska folket icke hafva någon del, förhållanden om hvilka det för öfrigt icke är lämpligt att tala i den svenska representationen, den unionsvänliga stämningen hos det norska brödrafolket gått tillbaka och säkerligen icke på långt när befinner sig på samma punkt som efter åren 1864 och 1865; men härifrån och till det antagandet, att det norska brödrafolkets representation skulle förkasta en lag, i hvilken svenska Riksdagen efter moget öfvervägande gjort några förändringar, som icke rubba de stora grundsatzerna i lagen, är en lång väg, som jag icke tror att vårt brödrafolk ännu tillryggalagt. Det är därför enligt min tanke icke någon fara att se tiden an och genom ändringar i vissa punkter af denna lag göra den så pass antaglig, att vi med godt samvete kunna svara för, att vi röstat för densamma. Sedan har Kongl. Maj:t tid nog till nya förhandlingar med den norska regeringen innan nästa norska Storthing sammanträder. I förhoppning att vi icke genom ett bifall till de ändringar, som reservanten från denna Kammar föreslagit, skola sätta hela saken på spel, anhåller jag om bifall till de ändringar Herr Hæggström föreslagit i mom. 2 och om uteslutande af momentet 4 i förevarande paragraf.

Friherre *Nordenskiöld* instämde med Herr Hedin.

Chefen för Kongl. Justitiedepartementet Herr Statsrådet von Steyern: Den siste talarens anförande gifver mig särskild anledning att vitsorda rättigheten af Utskottets uppfattning derom, att denna lag icke berör förhållandena mellan de svenska lapparne och den bofasta befolkningen i Sverige. Lagen afser endast att bestämma de svenska lapparnes rättigheter och skyldigheter i Norge, likasom de norska lapparnes rättigheter och skyldigheter i Sverige. En annan uppfattning saknar all historisk grund, ty 1751 års codicill, som skulle ersättas med 1882 års lag, berör icke med ett ord förhållandena mellan svenska lappar och de bofaste i Sverige. Den skulle ock sakna all annan rimlig grund, ty huru man skall behandla svenska medborgare i deras rent inbördes förhållanden till hvarandra, derom plägar man ju ej inlåta sig i afhandlingar med andra makter. Ett dylikt förklarande afgafs af justitiestatsministern vid 1871 års riksdag, då denna fråga senast förelåg till behandling. Det då framlagda förslaget innehöll dock åtskilliga bestämmelser, som kunde gifva anledning till en motsatt tolkning. Dessa bestämmelser hafva nu, på Högsta Domstolens erinran, blifvit af Kongl. Maj:t borttagna, och till yttermera visso har Särskilda Utskottet ändrat författningens öfverskrift, så att den nu handlar endast om lappar, som med renar flytta mellan de förenade konungarikena Sverige och Norge. I detta hänseende kan således någon tvekan icke vidare uppstå.

Men om också lagen icke kommer att få någon direkt tillämpning på rent inhemska förhållanden, innehåller den dock, menar man, de principer, hvarpå den svenska lagstiftning bör hvilas, som i detta af-

seende kan komma till stånd, och detta bör alltså vara en hufvudsaklig synpunkt vid förslaget bedömande. Jag vill icke ens medgifva detta. Vi hafva försökt att förskaffa våra svenska lappar i Norge så stora fördelar som det varit möjligt, men detta hindrar oss ej, om det anses nödigt, att tillgodose dem ännu bättre i deras förhållanden till de svenska nybyggarna. Vi kunna göra detta utan fruktan, äfven om de förmåner, vi således tilldela de svenska lapparne, skulle af sig sjelfva och såsom ett öfverloppsverk utöfver hvad denna lag stadgar tillfalla de norska. Ty de förhållanden mellan svenska lappar och svenska nybyggare, som påkalla ett ordnande, afse väl förnämligast sommartiden, då enligt lagförslaget någon norsk lapp med sina renar icke får finnas i Sverige. Jag medger gerna, att de bestämmelser, som gälla angående de inhemska förhållandena, behöfva sammanföras och revideras, och förberedande arbeten dertill äro också vidtagna. Men det har icke visats och kan icke heller visas, att denna lag innehåller något stadgande, som kan verka menligt på en uteslutande svensk lagstiftning i frågan. Hvad särskildt beträffar de jemtländska förhållanden, som framhållits af flera föregående talare och särskildt den siste, så är det så mycket lättare att ordna dem genom en svensk lag, som, enligt hvad Konungens Befallningshafvande i Jemtlands län upplyst, norska lappar med sina renar endast till ett obetydligt antal besöka Jemtland.

Om vi sålunda se bort från de rent inhemska förhållandena och derjemte taga i betraktande hvad jag i mitt förra anförande nämnde derom, att ett betydligt större antal svenska lappar med renar årligen öfverflyttar till Norge, än norska till Sverige, så är det gifvet, att sträfvandena från svensk sida i denna sak gått ut på att skaffa lappar så stora fördelar som möjligt vare sig i det ena eller det andra främmande landet. Dessa bemödanden hafva emellertid icke lyckats vinna erkännande af en del talare, som i denna diskussion uppträd.

Det har påpekats, att vi lyckats förskaffa de svenska lapparne i Norge allt för obetydliga förmåner, och en och annan talare synes knappast nöja sig med mindre, än att nomadens alla intressen böra tillgodoses på bekostnad af odlingens äfven mest anspråkslösa kraf. Denna fordran grundar sig ytterst på den föreställning, som ock gifvit sig uttryck så väl i reservationerna vid Utskottets betänkande som under diskussionen i Kammaren, att nomadens rätt till landet är den ursprungliga och att den bofaste gjort ett obehörigt intrång i denna rätt. Så vidt angår den svenska lappens rätt till Norges jord, hvilat denna förutsättning visserligen på ett misstag. En svensk forskare, som sysselsatt sig mycket med dessa frågor, har upplyst, att våra svenska lappars flyttningar öfver norska gränsen ingalunda förskrifva sig från urminnes tider. Första gången man hör omtalas dylika flyttningar är i slutet af 1500-talet, och då endast i ringa skala. Men man vet att långt förut, redan under medeltiden, ett ansenligt antal norrmän varit bosatta i Tromsö amt. Om således af de två, den svenske nomaden och den norske bofaste, den senare var den förste på platsen, kan man af detta förhållande icke sluta sig till

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

någon rätt för lappen att hindra hvarje framsteg, som odlingen kan göra i dessa bygder.

icke heller kan en sådan rätt härledas från 1751 års codicill. Jag vill icke trötta Kammaren med att ur codicillens stadganden framdraga bevis för en sådan uppfattning. Jag vill endast erinra derom, att denna uppfattning är uttalad och omfattad af så många svenska auktoriteter, att vi måste anses vara bundna vid densamma. Den har blifvit klart och tydligt uttalad af justitiestatsministern i hans anförande till statsrådsprotokollet den 22 September 1869. Den har blifvit gillad af Kongl. Maj:t och godkänd af 1871 års Lag-Utskott likasom af Särskilda Utskottet vid innevarande riksdag, och jag vågar påstå att den blifvit omfattad till och med af Riksdagen, af Första Kammaren, som antog 1871 års förslag, och äfven af Andra Kammar-
ren, som visserligen förkastade detsamma, men af helt andra skäl än att man ansåg sig böra genom den nya lagstiftningen sätta en gräns för odlingens framsteg i de nordliga norska amten.

Det ligger också i sakens natur, att en sådan fordran icke kan framställas från svensk sida. Låtom oss antaga, att ett motsatt förhållande egde rum mot det, för hvilket vi nu stå i begrepp att lagstifta, att norska lappar, med renar till hundratusen-tal, årligen öfversvämmade våra norrländska provinser ända ned till kusten, ända ut på öarna, och detta just under de månader af året, då skörden står i sin fulla blomstring. Antagom vidare, att 1751 års codicill med tydliga ord stadgade hvad åtskilliga talare velat inlägga i densamma, eller att norska lappen skulle ega utan ersättning taga skog på enskild mark, äfven om egaren icke hade tillräckligt deraf för husbehof; att omsorgen om skyddande af åker och äng från förstörelse ålåge endast den bofaste, så att norska lappen vore saklös för all den skada, som renarne föröfvade å dylik mark, då den ej vore inhägnad; att slutligen norska lappen finge beta sina renar på utmarken ända in vid den svenska bondens stuga, utan afseende derpå, om allt bete för dennes hemdjur derigenom förstördes! Skulle då vi resonera så, som man fordrar att vi nu skola svara norrmännen? Skulle vi helt lugnt lägga armarne i kors och låta våra nordliga landskap spolieras, derföre att vi hade emot oss en öfverenskommelse, ingången på en tid, då förhållandena voro himmelsvidt skilda från de nuvarande? Eller skulle vi icke uppbjuda alla våra krafter för att vinna en ändring i denna öfverenskommelse, som bevarade våra provinser åt kulturen, utan att derföre ifrågasätta några väsentliga inskränkningar i nomadernas rättigheter? Jag är öfvertygad, att vi skulle handla så. Men enligt min åsigt är det ingenting annat som norska regeringen nu begär; och det är, att märka att Norge befinner sig så till vida i eu bättre ställning än den jag nyss förutsatt att vi skulle intaga, att norrmännen anse sig icke behöfva begära någon ändring i codicillen, åtminstone icke hvad den viktiga betesrätten angår, utan endast ett förtydligande, ett närmare bestämmande af hvad densamma redan innehåller; ty den tolkning af codicillen, som åtskilliga talare här sökt göra gällande, är aldrig godkänd af norrmännen. Ett grundfel hos codicillen är nemligen, att dess viktigaste stadganden äro så otydliga, att knappast

ett enda af dem tolkas lika å svensk och norsk sida. Jag får tillfälle att ådagalägga detta, särskildt hvad betesrätten beträffar, då jag nu går att anställa en jämförelse mellan stadgandena i codicillen och motsvarande bestämmelser i den nu föredragna 9 § af förslaget, der-vid jag först håller mig till paragrafens utan tvifvel viktigaste 4:de moment.

Enligt detta moment hafva lapparne betesrätt äfven å utmark, som af enskild man eges eller innehafves. Det är icke alltid norr-männen velat medgifva detta. I codicillens § 10 heter det: "All-denstund Lapparne behöfva begge rikenas land, skall det dem efter gammal sedvana vara tillåtet höst och vår att flytta med deras ren-hjordar öfver gränsen in uti ett annat rike, och hädanefter såsom till-förene lika med landets undersätare, undantagande på sådana ställen, som här nedanföre anföras, få betjena sig af land och strand till underhåll för deras djur och sig sjelfva" etc. Af denna ordalydelse vilja vi draga den slutsats, att lappen eger rätt att utan ersättnings-skyldighet låta sina renar beta äfven på enskild mark. Häremot åberopa norr-männen § 16 i codicillen, som bland annat innehåller: "å ömse sidor skola de främmande lappar noga akta sig, att de icke under deras flyttningar göra landets egna invånare någon skada, hvarken vinter eller sommar, på skog, åker och äng, multebärs- eller hjortronmyror eller något annat vid laga plikt och bör skadan ersättas efter mätismanna ordom". Detta "något annat" hafva norr-männen påstått innefatta äfven utmarker. Den, som betar på annans utmark, mena de, gör denne skada. Finge lappen utan ersättning beta renar på enskild tillhörig utmark, finge han icke lika rätt med denne, utan bättre rätt, emedan han ej betalt marken, hvilket dess egare gjort. Enligt den stränga norska uppfattningen bör lappen ej utan ersätt-ningsskyldighet få beta annorstädes än på allmänningarne. De stri-diga uppfattningarne stodo så skarpt mot hvarandra, att den första komité, som tillsattes för utarbetande af gemensam lapplag, måste uppställa tvenne särskilda alternativa förslag, ett öfverensstämmande med den svenska och ett med den norska uppfattningen. Den år 1866 tillsatta nya komitén lyckades sammanjemka meningarne och åstadkomma ett gemensamt förslag, som innehöll, att lapparne i allmänhet skulle hafva rätt att låta sina renar utan ersättning beta å enskild utmark, men att de vore skyldige att ersätta den skada, som skedde, i händelse jordens egare eller innehafvare deri-genom komme i saknad af erforderligt bete för sina hemdjur.

Detta är samma stadgande som innehålles i första punkten af nu föredragna 9 § 4 mom., och som man påstår vara stridande mot den lagliga rätt, hvilken, enligt codicillen, är lapparne tillerkänd, att "lika med landets undersäter" få betjena sig af land och strand till underhåll för deras djur och sig sjelfva. Det vore verkligen af in-tresse att en gång få bestämdt angifvet, hvilket begrepp man fäster vid det mycket åberopade uttrycket: "lika med landets undersäter". Längre kan man väl ej gå, än att man anser det betydta, att lappen jemte den bofaste har sameganderätt till utmarken. Om två per-

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

soner tillsammans ega en betesmark till lika stor andel hvardera, betyder väl detta här nere under våra mer civiliserade förhållanden, att den ene skall kunna passa på och släppa in så många kreatur betesmarken rymmer, under det den andre knappast får in två eller tre? Det anses väl i allmänhet betyda att en hvar får släppa in lika många, der ej annorlunda öfverenskommes. En sådan fordran vill man emellertid alls icke ställa på lappen. Man begär endast, att icke en lapp skall komma med tusentals renar störtande öfver en enda egares utmark och der förtära ända in vid husknutarna allt som växer på marken, så att den bofaste ej ens får sommarbete åt så många kreatur han kan vinterföda. Endast denna fordran på lappen innebär det anmärkta stadgandet, som derföre synes mig hvila på en fullkomligt riktig grund.

Men, invänder man, det är så svårt att tillämpa. Ja, visserligen vore det svårt, om endast detta stadgande antoges, men lagen i öfrigt finge förfalla. Om flyttningarne framdeles finge ske såsom hittills, så att en egares utmark den ena dagen hemsöktes af en renflock, den andra af en annan o. s. v., alla betande utan ordning, hvarhelst det funnes bete, då kunde visserligen skadan blifva stor och svårigheten ej mindre att uträkna dess belopp och hvem som skulle ersätta den. Men så får det ej gå till, om denna lag antages. På norska regeringens föranstaltande hafva de trakter inom Tromsö amt, som egna sig till renbeten, blifvit undersökta af Agronomen J. Haukland med biträde af två lappar. De marker, som ansetts för nämnda ändamål tjenliga, och som å den för Kammarrens ledamöter förevisade karta öfver amtet utmärkts med gul färg, äro alla så belägna, att de i allmänhet aldrig besökas af de bofastes hemdjur, hvilka hafva fullt tillräckligt bete närmare gårdarne. Om nu renarne behörigen fördelas mellan dessa betestrakter — och detta skulle för framtiden bli amt-mannens åliggande — kan det aldrig blifva någon fråga om, att renarne genom betning skulle kunna å enskildes utmark förföva sådan skada, som enligt mom. 4 i § 9 behöfde ersättas. Detta är uttryckligen erkänt af den norska myndighet, Kaptenen Bang, som, samtidigt med Hauklands undersökning af renbetena, förestod den numera avslutade uppmätningen och karteringen af Tromsö amt. Bang säger: "De af Agronom Haukland undersögte og afmærkede Beitestrøg, hvilke paa Karterne ere indlagte med gul Farve, ere alle, navnlig med Hensyn til Høideforhold, saaledes beliggende, at der ikke fornuftigtvis blifver Tale om Klage fra Bumændenes Side over nogen Uretfærdighed i Fordelingen, og at det endog maatte ansees uforvarligt at stænge disse Strøg for Rentrafikken, hvortil de allene ere skikkede".

Men, kan man då fråga, äro dessa betesmarker, som skulle för lapparne upplåtas, tillräckliga att med bete försörja de lappar, som komma öfver från svensk sida, så att icke lapparne blifva nödsakade att utsträcka sina vandringar öfver betesmarker, der de enligt den uppgjorda beräkningen ej borde uppehålla sig. Enligt Hauklands och de honom åtföljande lapparnes uträkningar, skall på de för lapparne afsedda betesmarker finnas utrymme och bete för omkring 142,000 renar. Det största antal renar, norska och svenska tillsam-

mans, som hittills något år haft sommarbete i Tromsö amt, har varit 104,000, men antalet har på senare åren nedgått till 90,000 à 100,000. Det är följaktligen så långt ifrån att lapparnes betesrätt blifvit inskränkt genom det föreliggande förslaget, att tvärt om, genom ett ändamålsenligare ordnande af rentrafiken, möjlighet blifvit beredd att öka renhållet med omkring 50 procent. Men, säger man, detta kan endast gälla den tid på sommaren då gräset är fullt utveckladt äfven på fjellhöjderna, men dessa lemna intet bete under den tidigare årstid, Maj eller början af Juni, då lapparne eller åtminstone en del af dem verkställa sina flyttningar till Norge. Detta medgifves, men förhållandet är förutsedt i lagen, som i fortsättningen af mom. 4 i § 9 stadgar: "Hvad Tromsö amt särskildt angår, eger ej ersättningskyldighet rum, om renar komma in och beta å sådan utmark under tiden före den 8 Juli hvarje år, när denna förmån ej af lapparne begagnas sålunda, att någon jordegare eller innehafvare särskildt derigenom i väsentlig mån betungas". Således, under de första veckorna af sommaren, när gräset icke är utveckladt på fjellsidorna utan endast i dalsträckningarne och vid kusten, då få lapparne lika väl som de bofaste fritt beta sina hjordar der nere, äfven om betet derigenom blir knappt för de bofastes hemdjur. Men allt efter som gräset spirar upp utefter fjellsidorna, drager sig reuen, hvars natur drifver honom att söka det yngsta och färskaste gräset, sjelfinant upp åt fjellen, der han om högsommaren trivves bäst äfven af den anledning, att han under de heta somardagarne behöfver uppehålla sig i snöregionen eller dess närhet. Sedan Juli månad inträdt, erbjuda enligt gjorda iakttagelser högfjellstrakterna fullt upp med bete för renarne, och dessa söka sig efter denna tid icke af egen drift ned åt dalarne, hvilka således kunna ostördt disponeras af de bofaste. Så lätt uppgifves det af de offentliga auktoriterna vara att tillämpa stadgandet i § 9 mom. 4

Jag har nu att nämna några ord om den skada, som af renar föröfvas å utängsslätter, hvarom talas i 9:de § 2:a momentet. Enligt Särskilda Utskottets mening är utängsslätter detsamma som äng, och då enligt 1751 års codicill äng var fredad för skada af renar, borde samma förhållande ega rum med utängsslätter. Längre hade man icke kommit i 1871 års förslag, som innehöll att all skada på utängsslätter skulle ersättas af lapparne. Härmed hafva vi emellertid icke låtit oss nöja. Ett sådant skydd för utängsslätter utan undantag kunde framkalla det missbruk, att den bofaste förklarade än den ena än den andra trakten af sin utmark, der gräset växte något frodigare, för utängsslätter, eller att han ville freda jemväl utängsslätter af den dåliga beskaffenhet, att den endast hvart annat eller tredje år bar grässkörd, ett fall som ej lärer vara så alldeles sällsynt i vissa trakter. Man har derföre fordrat, att utängsslätter, för att fredas mot skada af renar, antingen skall inhägnas eller ock år efter annat vara till höfångst brukad och dertill fortfarande brukas, samt genom kvarstående hässjor, diken, rödning eller på annat sätt tydligen framträda såsom utängsslätter, det sista på det att lapparne måtte veta, hvilka trakter af utmarken den bofaste vill hafva skyddade såsom utängsslätter.

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Detta har nu Herr Hæggström förklarad för en försämring af 1871 års förslag. Hans bevisning härför syntes mig dock ganska besynnerlig och på sin höjd endast ådagalägga, att det finnes ett sätt att kringgå lagen. Han trodde, att om en klen utängsslåtter delades i fyra delar och hvarje del skördades blott hvarjt fjerde år, skulle det hela kunna fredas för skada enligt denna paragraf. Detta var ett konststycke, som svårligen kan upprinna i en bofasts hjerna, och hvaraf han i alla händelser snart skulle finna, att han icke hade något gagn, ty, efter hvad jag kan finna, vore ingen del af slåttern år efter år brukad och således ingen del fredad för ohägn.

Herr Hæggström och flere med honom fordra, att utängsslåttern skall vara inhägnad. Detta vilkor har man icke velat uppställa af flera skäl, först därför, att de bofaste sjelfve bruka skydda sin slåttermark mot egna hemdjur icke genom stängsel utan genom vallning; vidare därför att, enligt vederbörande myndigheters vitsord, i en stor del af Tromsö amt, särdeles utefter kusten, saknas virke, tjenligt till stängsel; och slutligen därför att det i många fall icke behöfves. De utängsslåtter, som äro mest utsatta för renarne, äro icke belägna i sjelfva renbetestrakterna. När de finnas der till den mängd och belägenhet, att de ej med försvarlig bevakning kunna skyddas, har norska staten utfäst sig ett expropria dem och utlägga dem till renbeten. Deremot är det svårare att undvika, att utängsslåtter, som ligga i närheten af lapparnes väg, när de om våren flytta från det ena riket till det andra, nedtrampas eller hastigt arbetas af renarne. Men vanligen betyder den skada, som sker så tidigt, ingenting. Ty med den starka växtlighet, som råder i dessa trakter, lærer gräset repa sig så snart, att det vid bergningstiden står så frodigt man kan önska. Då kommer ej någon skadeersättning i fråga, men då är ock hägnadsskyldigheten utan allt ändamål. Hade man föreskrifvit hägnad såsom ett ovilkorligt åliggande, hade man dessutom fordrat mera af de norske bofaste än af våra egne, ty enligt Kongl. brefvet den 3 Oktober 1866 äro lapparne i Sverige skyldige att afhålla sina renar från skada å slåttermyrar under tiden från den 1 Juni till 1 September, oaktadt de icke äro inhägnade.

Hvad beträffar den gemensamma ansvarighet för skada af renar, som enligt lagen skulle åligga lapparne så är derom redan mycket taladt, och jag skall tills vidare dröja att derom yttra mig, till dess att några svårare anmärkingar blifvit i detta hänseende gjorda. Äfven frågan om hundarne vill jag nu förbigå; när vi komma till § 18, blir det nog tillfälle att dertill återkomma.

En talare har antydtt att, emedan denna lags behandling troligen komme att uppskjutas af norska Stortinget till nästa år, och frågan i alla händelser måste blifva föremål för nya underhandlingar med Norge, derest de af Särskilda Utskottet nu föreslagna jemkningar i lagen af Riksdagen antagas, Kammaren icke borde låta afhålla sig från att i förslaget göra de ytterligare ändringar, som kunde finnas önskliga. Jag beklagar, att jag icke kan lemna Kammaren tillförlitliga underrättelser om huru saken står i Norge; jag har visserligen fått mig enskildt meddeladt, att norska Stortingets konstitutionskomité

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

med 6 röster emot tre beslutit tillstyrka Stortinget att uppskjuta denna lags behandling, men, såvidt jag vet, är komiténs betänkande ännu icke tryckt och utdeladt till Stortingets ledamöter. Det kan vara ganska vanskligt att säga huru saken kommer att gå i Stortinget. Det är ju möjligt att pluralitetens inom komitén förslag icke antages, utan att Stortinget godkänner det af minoriteten framlagda förslag till lag angående lapparne, hvilket läser i hufvudsak öfverensstämma med det af Särskilda Utskottet nu tillstyrkta. I alla händelser föreställer jag mig att, om ändringar skola göras, så böra de dock icke afse den nu föredragna saken, ty de stadganden, som der finnas intagna, betraktas af norrmännen helt naturligt såsom synnerligen viktiga. Den som vet, hvilka ansträngningar det kostat att från norsk sida utverka de förmåner åt lapparne, denna paragraf nu medger, skall säkert lika med mig vitsorda, att några ytterligare jemkningar härutinnan icke läser vara möjligt för oss att åstadkomma. Antages paragrafen med den i reservationen föreslagna lydelse, synes mig följden svårligen kunna blifva annan än den, att Riksdagen, för att vinna något mål, måste, när saken nästa gång förekommer till behandling, frångå sitt en gång fattade beslut, eller ock att hela frågan förfaller. Man har då kvar 1751 års codicill, tillämpad i Norge med den tolkning norrmännen deråt gifva, vare sig genom lagskipning eller genom speciel lagstiftning. I hvarje händelse blir lapparnes ställning vida sämre, än den skulle vara enligt den lag, som nu föreslås. Jag skulle visserligen icke så lifligt förorda dennas antagande, sådan den nu är, om jag ej vore fullt öfvertygad om att lagen i vida högre grad än 1751 års codicill främjade lapparnas verkliga intressen.

Jag skall slutligen yttra några ord med anledning af de utlåtanden, som i ärendet blifvit afgifna af svenska auktoriteter. Man har åberopat såsom skäl emot lagens antagande, att landshöfdingarne i de norrländska länen afstyrkt det förslag, som först framlades från norsk sida, och man har uttalat sin förvåning öfver att samme landshöfdingar nu kunnat tillstyrka Särskilda Utskottets förslag.

Hvad landshöfdingen i Jemtlands län angår, så börjar han sitt utlåtande med att säga, att, såvida här vore fråga om att endast ordna de internationella förhållandena mellan Sverige och Norge, hade han föga att anmärka mot förslaget. Nästan alla hans anmärkningar afse det fall, att lagen skulle blifva gällande mellan svenska lappar och bofaste. Sedan han blifvit upplyst om att detta ej är meningen, har han instämt med Utskottets förslag, och jag har sjelf hört honom i Första Kammaren på det varmaste förorda förslaget.

Konungens Befallningshafvande i Vesterbottens län synes hafva ganska skarpt yttrat sig mot förslaget, då han ej blott säger sig kunna bestämdt förklara, att de föreslagna bestämmelserna icke äro tillämpliga och ändamålsenliga i afseende å den renegande lappska befolkningen i Vesterbotten, och följaktligen hemställa att förslaget icke måtte vinna fastställelse beträffande Vesterbottens län tillhörande lappar, utan ock åberopar såsom en auktoritet kronofogden i Lappmarksfögderiet, hvilken förklarar sig anse, "att följden af den föreslagna förordningen, om den upphöjdes till lag, blefve den, att den innan

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

kort skulle leda till svenska lappbefolkningens undergång, hvilken icke borde genom nya skärpta lagar påskyndas, enär den ty förutan skulle i sinom tid ega rum.“ Men samme Konungens Befallningshafvande åberopar jemväl en annan auktoritet, som han skänker lika vitsord, nemligen länsmannen i Vilhelmina socken. På tal om honom yttrar Konungens Befallningshafvande följande: “För öfrigt har jag anledning antaga, att icke någon större del af de vesterbottniske lapparne pläga med sina renhjordar tränga långt in i Norge. Här om yttrar länsmannen i Vilhelmina socken dels att det är troligt, att renarne å många ställen inom Norge åstadkomma skada, men att han, som i Vilhelmina varit länsman i trettio år, aldrig hört talas derom, ehuru nämnde socken gränsar till Norge och lapparne från Vilhelmina årligen under sommarmånaderna vistas på gränsen och inom Norge, dels ock att förbud kunde utfärdas för svenska lappar att öfverskrida norska gränsen, hvilket ej heller vore för lapparne behöfligt, enär sådant i forna tider ej var brukligt, då lapparne med sina renar likväl befunno sig bättre än nu för tiden.“ Detta yttrande innebär, att denna lag kunde vara så sträng som helst, och att om den blefve så sträng, att lapparne icke skulle kunna uppehålla sig i Norge, så vore detta åtminstone för Vesterbottens-lapparne ligkiltigt emedan de skulle finna sig bättre af att stanna kvar i Sverige. Nu kan man icke förklara det förhållandet, att landshöfdingen i Vesterbottens län åberopat två hvarandra till skenet så motsägende auktoriteter, som kronofogden i lappmarksföggeriet och länsmannen i Vilhelmina, på annat sätt än att den ene talar om lagförslaget, såsom om det hade afseende blott på inhemska förhållanden, men den andre anser detsamma afse internationella förhållanden. Då den senare uppfattningen är den enda rätta, måste jag anse landshöfdingens instämmande med länsmannen i Vilhelmina såsom ett bevis på att förslaget, rätt uppfattadt, af honom förordas, eller åtminstone lemnas utan anmärkning.

Härefter ber jag att få öfvergå till Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län. Denne landshöfding har i fråga om våra lappars förhållanden till de norska bofaste uppställt de strängaste fordringar, som ur svensk synpunkt gerna kunnat rigtas mot norrmännen. Med det förtroende, som regeringen hyser till denne embetsman, och då frågan hufvudsakligen gällt lappbefolkningen inom hans län, har regeringen i sina underhandlingar med den norska utgått från de af honom uppställda fordringar. Men Konungens Befallningshafvande har icke kunnat lemna ur sigte, att den blifvande lagen skulle framgå såsom resultat af underhandlingar med en annan makt, och att det ej gerna är tänkbart, att vid dylika underhandlingar den ena parten skall kunna göra alla sina fordringar gällande på den andras bekostnad. Derföre har Konungens Befallningshafvande till de flesta af sina stränga fordringar uppställt alternativ, hvilka han funnit i allmänhet tillgodosedda, i vissa fall öfver sin förväntan. Derför har denne landshöfding ock kunnat obetingadt instämma i det Särskilda Utskottets förslag, och han har med en värme och en sakkännedom, som skulle öfvertygat många tveksamma ledamöter i denna Kammare, försvarat förslaget i Första Kammaren. Han yttrade bland annat att, om ej detta

förslag antages, skola vi hafva qvar samma oreda, samma konflikter som förut, och detta leder till lapparnes undergång. Han slutade med att på det innerligaste och lifligaste tillstyrka bifall till förslaget, och jag har hans bemyndigande att inför Kammaren förklara: "att han anser lagen i sitt nuvarande skick ej blott vara den bästa, man genom underhandlingar med Norge antagligen kan få, utan ock i och för sig god och tillfredsställande, och att han skulle anse det för en stor skada för lapparne, om den ej blef antagen". Den man, som så yttrat sig, har i 15 års tid vistats bland lapparne och känner i grund och botten deras vanor och behof. Låtom oss böja oss under hans auktoritet, hellre än att lyssna till de röster, som i motsatt rigtning låtit höra sig inom Kammaren, och hvilka, lika litet som vi andra, kunnat hemta sin visdom från egen erfarenhet.

Jag hemställer om bifall till förslaget.

Häruti instämde Herr *Bergström*.

Herr Wikstèn: Ehuru jag vill erkänna att det nuvarande förslaget har sina brister, tror jag likväl att det vore illa om det skulle förkastas, emedan jag anser att det skulle vara mycket svårt, om icke omöjligt, att åstadkomma ett bättre och för norrmännen mera antagligt förslag än det nu föreliggande.

Jag ber därför att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till Utskottets förslag i dess helhet, likväl med den förändring, som Herr Lagerstråle i sin reservation framställt.

Jag anhåller således om bifall till den föredragna paragrafen.

Grefve Mörner: Herr Talman! Mine Herrar! Om jag icke hört orätt, yttrade en föregående talare, att det icke vore något ansvar bestämdt i denna lag för de hundegare, som icke rättade sig efter författningens föreskrifter. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten å § 18 mom. 3 i författningsförslaget och uppläsa följande ord: "Underlåter egare af hund att ställa sig till efterrättelse hvad här ofvan stadgas eller de af landshöfdingen eller amtmannen i öfverensstämmelse dermed gifna föreskrifter, straffes med böter högst 40 kronor". Han får således plikta 40 kronor, om han icke rättar sig efter författningens föreskrifter.

I fråga om renvägarne yttrade en talare, att år 1873, om jag hörde rätt, i följd deraf att en dylik renväg gått genom utängsslätter, skada uppstått och anspråk på skadeersättning framstälts, samt att lappen ålagts att betala 60 speciealer i skadeersättning. Detta förhållande visar så mycket mer nödvändigheten af att antaga den ifrågasvarande lagen, då denna just afser, att der distriktsindelning verkställas, skola inom distriktet nödiga renvägar finnas och beredas. Den norska regeringen har alltså redan börjat gå i författning om anläggande af dylika renvägar, såsom under öfverläggningen äfven framhållits.

Vidare yttrade samme talare, att tillståndet mellan lapparne och

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

de bofaste skulle vara odrägligt. Jag vill i detta afseende fästa uppmärksamheten på att af ett yttrande i norska regeringens Indstilling af den 13 Juni 1879 framgår, att, om man uppehåller de nuvarande förhållandena längre, ställningen kommer att blifva ännu svårare; men att ställningen icke är så synnerligen svår för ögonblicket, och att tvisterna emellan svenskar och norrmän icke äro många kan man se af den tabell öfver antalet rättgångar mellan lappar och fastboende angående ersättningsanspråk för skada, som bifogats samma Indstilling i frågan.

Här har en talare yttrat, att förmånen i 1871 års förslag skulle ligga deruti, att detta förslag icke skulle gälla för längre tid än 5 år, då deremot det nuvarande förslaget skulle gälla i 13 år. För min del får jag säga, att jag anser det just vara en fördel att lagen gäller för en längre tid, så att i hithörande förhållanden någon stadga kan inträda, och särskildt anser jag i detta hänseende den sista §:n i förslaget vara af vigt, emedan derigenom dels utväg är beredd att förnya och att fortsätta lagen jemväl utöfver den bestämda tiden af 13 år, samt dels äfven fastställas de grunder, på hvilka ny lag angående lapparne skall byggas.

Vidare har samme talare yttrat sig angående lappgränsen och den pågående afvittringen i Norrbottens och Vesterbottens län samt om de högst beklagliga förhållanden, hvartill afvittringen i Jemtlands län gifvit anledning. Detta angår emellertid hufvudsakligen de inhemska förhållandena och alldeles icke de internationella förhållanden, som med denna lag afses. Här är således icke fråga om dessa jemtlandska förhållanden, angående hvilka jag visserligen icke vill bestrida att afvittringen der gått något för strängt till väga och för nära inpå lapparnes förutvarande betesmarker.

Men Konungens Befallningshafvande i Jemtlands län utverkade sig bemyndigande att anställa undersökning och förbehöll sig rätt att få inkomma till Kongl. Maj:t med förslag till åtgärder för de värsta olägenheternas afhjelpande. Äfven företeddes kartor, som skulle utvisa gränsen emellan den afvittrade marken samt lappmarkerna, och meningen har varit att lägga dessa kartor till grund för den framställning i ämnet, som är under utarbetande inom Jemtlands län.

Att Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län i viss mån ändrat sin åsigt och numera varmt önskar bifall till det förevarande förslaget, derom har Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet nyss upplyst, och jag, som haft förmånen att med Herr Landshöfdingen samarbete i det Särskilda Utskottet, kan vitsorda, att han lifligt nitälskar för det föreliggande förslaget.

Af hvad i ärendet förekommit och af hvad de handlingar utvisa, som varit för mig tillgängliga, har jag tyckt mig finna, att i det hela från norsk sida råder en tillmötesgående och unionsvänlig stämning rörande denna fråga; men att man i Norge vill bereda norska undersåter ersättning för den skada, dem kan tillfogas genom lapparne, det må man väl icke förtänka hvarken norska regeringen eller norska folket. Detta anser jag med billighet och rättvisa fullt öfverensstämmande. Norska regeringen har under de sistförflutna tolf åren haft i lapp-

markerna anordnad en särskild polisuppsigt, "opsyn" kallad, öfver såväl lappar som renar, som tillika haft till uppgift, att följa lapparne på deras vandringar samt söka förekomma tvister och afhjelpa förefintliga olägenheter. Men huru länge denna "opsyn" kommer att fortfara är ganska osäkert. Den är nemligen skäligen dyrbar, ty den kostar icke mindre än 8,000 kronor årligen.

Det finnes i min tanke två slag af vänskap. Det ena slaget visar sig i stora ord, men vill ingenting göra. Det andra slaget uppenbarar sig kanhända mindre i ord, men skönjes deraf att man vill göra något för sin vän. För min del anser jag, att Riksdagen nu kan medelst handling ådagalägga sin vänskap för lapparne, om Riksdagen nu bifaller det föreliggande lagförslaget. Jag tror ock, att derigenom vunnes äfven den förmånen, att svenska regeringen såmedelst komme i en bättre ställning till den norska, än om Riksdagen nu afslår förslaget. Bifaller Riksdagen detta förslag, har Riksdagen uttalat en bestämd åsigt och sagt: "härintill vilja vi gå, men icke längre"; och regeringen kan på grund häraf vid blifvande underhandlingar förklara, att svenska Riksdagen väl bifallit detta förslag, men att detta icke skett med lätthet, utan efter noggrant öfvervägande, och att några vidare förmåner icke stå att vinna från svensk sida. Jag föreställer mig att frågan derigenom ställes på en fastare ståndpunkt och komme i ett fördelaktigare läge. Jag tror sålunda, att alla skäl tala för bifall till såväl den föredragna § som lagförslaget i sin helhet.

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Herr Axell: Det skulle vara mycket frestande att följa den väg, som flere föregående talare beträdd, då de yttrat sig om lapparne såsom "rätte" egare till de trakter, hvilka de nomadiserande genomströfva, och om den "orättfärdiga inkräktning", som nuvarande jordegaren begått, då han med statens medgifvande och med lagens rätt satt sig i besittning af landet för att der bryta bygd och idka odling. Jag kan emellertid icke nu inlåta mig längre på detta ämne, blott det skulle jag vilja säga, att om man städe byggt på denna juridiska teori, så stode menkligheten ännu i denna dag med nödvändighet kvar på nomadens ståndpunkt, ty en öfvergång till åkerbruk skulle då hafva varit rättsligt omöjlig. Och under samma förutsättning skulle icke blott trakterna deruppe vid fjellen, utan äfven den mark, hvarpå Håknäs sågverk är bygd, den plats, der den ärade talare, som ifrigast betonat lappens rätt, nu befinner sig, och den bygd i Södermanland, som fostrat honom, likaväl som Skånes slätter, med fullt samma rätt ännu i dag vara lapparnes egendom och ingen annans. Ty om än icke de historiska och arkeologiska forskningarne fullt tydligt ådagalägga att hela vårt land i fordomtima varit bebodd af lappar, så framgår dock detta af vårt lands geologiska förhållanden. När isperioden började sin återgång, är det nemligen uppenbart att isarne smälte undan från söder mot norr, att iskanten vek tillbaka från Skåne allt längre norrut, och att på de områden, der isarne voro smälta, de första invånarne måste hafva varit lappar med deras renar.

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

Nu säger man från annat håll, att äfven om lapparne icke hafva en sådan naturlig eganderätt till dessa marker, så hafva de dock en laglig betesrätt derå, dem tillförsäkrad genom 1751 års codicill. Ingenting synes mig dock mera grundfalskt än detta; ty denna codicill, hvori lapparne ingen del hade såsom kontraherande part, var en traktat mellan två olika länder, deri hvarterdera landet ömsesidigt förband sig att medgifva lappinvånarne i det andra landet samma rättigheter, som tillkommo nomaderna i det egna landet. Men den rätt, som sålunda medelbarligen gafs åt grannstatens lappar, innefattade ingalunda att de skulle, såsom man velat påstå, för all framtid förklarats hafva betesrätt å *all* jord i de respektive länderna, icke ens å all jord i *fjelltrakterna*. Traktatens innebörd är endast och allenast, att främmande lappar skola i hvarterdera riket hafva enahanda rättigheter som rikets egna lappar, dock så, att dessa icke förträngas. Hvarterdera af de båda länderna förbehöll sig således att stifta lagar för sina egna lappar och bestämma deras rättigheter efter tidernas vexlande kraf. Från svensk sida har man äfven tolkat traktatens mening sålunda. Jag nämner detta särskildt för att visa, att faran af att förkasta föreliggande lagförslag är större, än man måhända anar; ty hafva norrmännen i afseende på lapparne inga andra skyldigheter emot oss än vi emot dem — och något mera kan man ju icke fordra — så må jag, beträffande de lappar, för hvilkas existens det är nödvändigt att sommartiden flytta öfver till Norge med sina renar, säga, att deras öde synes mig hänga på ett hårstrå.

Af norska regeringens Indstilling, sidan 225, synes, att antalet norska flyttlappar i de norska amt, hvarom här är fråga, är försvinnande litet, nemligen i Tromsø amt 13, i Nordlands 50, i Nordre Trondhjems 28, i Søndre Trondhjems 23, således inalles blott 114. Det är tydligt, att om en internationel lapplag oaktadt allt arbete icke nu kommer till stånd och då det tydligen är ett mycket besvärande onus för norrmännen att på sommaren hysa svenska renar till antal af 130,000, de skola säga sig: "låt oss öfverflytta våra fåtaliga lappar till Finmarken, der utrymme finnes och der de icke behöfva om vintern gå öfver till Sverige. Vi hafva sedermera icke några förpligtelser enligt traktaten att vidare mottaga de svenska lapparne; då våra egna lappar icke hafva rätt vidare till bete inom de 4 nämnda amten, så hafva naturligtvis de svenska lapparne det icke heller.

Fördelarne på vår sida och för de svenska lapparne enligt denna lag äro så öfvervägande, att jag icke kan finna mig vid att, äfven om ett eller annat moment skulle kunna gifva anledning till anmärkningar — såsom t. ex. i afseende på gemensam ansvarighet emellan egarne till hundar, som åstadkomma skada på renar, o. d. — så skulle jag ändock på inga vilkor vilja fördenskull kasta bort lagen, hvilken är en frukt af 30 års arbete och af så mycket ömsesidigt tillmötesgående. Af särskild vikt är naturligtvis att icke göra ändringar i just de paragrafer, på hvilkas bestämmelser norrmännen visat sig fästa hufvudsaklig vikt.

En föregående talare har yttrat, att han icke ville vara med om ett lagstiftningsarbete, som icke hvilat på grunden af likställighet

denna likställighet saknas i föreliggande lagförslag, ty för det första finnes icke hägnadsskyldighet ålagd den fastboende. Finnes då en sådan ålagd lappen? Man vore frestad att draga en sådan slutsats, huru orimlig den är, af den årade talarens bevisföring. I rak strid mot sagde talares uppfattning af likställighet i detta fall, uttrar landshöfdingen i Jemtland, att hela hägnadsskyldigheten icke rättvisligen kan åläggas den fastboende, utan att lappen borde till hälften deltaga, men att, då detta tydligen skulle öfverstiga hans krafter, staten skulle bekosta denna hälft. Det torde emellertid vara lika uppenbart att hägnadsskyldigheten, hel eller half, öfverstiger den fastboendes förmåga. Kammaren har från flera håll i dag inhemtat upplysning, att de marker, som skulle inhägnas, mestadels bestå af smala ängsremсор, liggande på ömse sidor om alla elf- och bäckdalar. Att inhägna dessa blefve en affär, om hvars storlek få här torde kunna göra sig en föreställning; det blefve helt säkert fråga om sträckor på hundratal mil. Ett lagbud, hvarigenom lappen finge fritt utöfva skada på icke inhägnad ängsmark, skulle derföre helt enkelt leda dertill, att denna icke vidare kunde af egaren användas. Hvad detta åter skulle betyda, framgår af ordspråket: "utängsslätter är fjellbondens åker". För denne är starr- eller myrslättern af samma vikt, som åkern är för bonden på slättbygden. Utan densamma kan han icke lifnära sig.

För det andra skulle man hafva brutit mot likställighetsprincipen derutinnan, att lapparne blifvit ålagda gemensam ansvarighet för skada föröfvad af renar, under det att de fastboende blott hvar för sig äro ansvariga för skada, gjord af okynnes hund. Men man kan icke, synes mig, fordra likställighet i sådana förhållanden, hvilka ingen motsvarighet ega. Hund kan man binda eller klubba, och lagen föreskrifver att så skall ske; ren åter kan man hvarken binda, eller klubba. Den fastboende och hans hund, de kunna lätteligen individualiseras; nomaden och hans ren icke. För öfrigt möter ett praktiskt hinder mot gemensam ansvarighet för de fastboende. Då hundarne icke, liksom renarne, vallas, så kunna de lätt öfvergå den naturliga gränsen mellan tvenne distrikt, t. ex. en elf, och föröfva skada inom ett annat distrikt, hvars fastboende då skulle tvingas att gemensamt ersätta skada, utöfvad af främmande, dem icke tillhörig hund.

Här har en föregående talare med mycken värma för Kammaren skildrat det bemötande, som lapparne fordom rönt i Jemtlands län, och det bemötande, som efter lagens antagande skulle komma dem till del. Jag vill icke trötta Kammaren med att på ett utförligare sätt gendrifva hans uppfattning, som tydligen icke grundar sig på någon personlig erfarenhet. Jag vill blott säga, att då han påstod: "att man i Jemtland plundrat lapparne på deras *egendom*", att man *utan gagn för nybyggaren* afhändt dem marken, "att man *uthuggit* granskogar, hvarförutan lappen icke kan existera", så vill jag, med någon inskränkning hvad angår den första satsen, i fråga om hvilken man kan tvista om ord, endast anmärka att i dessa påståenden, de må vara hemtade från hvilken auktoritet som helst, icke finnes ett grand af sanning. Han har vidare för att jäfva de upplysningar,

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

som här i dag afgifvits af kammarledamöter, hvilka tillbringat halfva sitt lif deruppe bland lapparne, sökt sätta auktoritet mot auktoritet och mot dem framhållit hvad landshöfdingarne i Norrbottens och Jemtlands län yttrat i de af dem afgifna embetsutlåtanden. Det hade kanske varit rättvisare, om han åberopat hvad dessa herrar landshöfdingar *nu* säga i det afgifna betänkandet, efter att under 6 à 8 veckors tid hafva deltagit i Utskottets arbeten och der erhållit sina åsikter modifierade genom upplysningar af just de personer, hvilkas erfarenhet och uppfattning den ärade talaren här vill jäfva. Samme talare har yttrat, att man utan fara kunde se tiden an och låta norrmännen blifva de förste, som fatta sitt beslut i afseende på denna lag. Ja, detta hafva äfven norrmännen sjelfve önskat. Af handlingarna i detta ärende framgår, att de önskade att Stortinget denna gång skulle behandla frågan före svenska Riksdagen. Och hvarföre? Jo, derföre att den, som först behandlar ett lagförslag, har en obestridlig fördel derutinnan, att han icke behöfver taga ovilkorlig hänsyn till den andra partens redan fattade beslut. Den, som i senare rummet har att utlåta sig öfver ett förslag, arbetar deremot alltid och särskildt, när det gäller internationel lagstiftning, under trycket af den andra partens redan afgifna votum. Äfven af detta skäl anser jag det vara fördelaktigt att *nu* antaga förslaget och synnerligen oklokt att uppskjuta afgörandet.

Här har slutligen yttrats: låtom oss tillse att vi med godt samvete kunna rösta *för* lagen. Ja, jag för min del gör det med godt samvete; deremot förbjuder mig mitt samvete att rösta *emot* lagförslaget, emedan jag då skulle anse mig tillfoga våra svenska lappar en stor, oberäknelig skada. Jag yrkar således bifall till lagförslaget.

Herrar *Gunnar Eriksson* och *Hammarberg* förenade sig med Herr Axell.

Herr Hellgrén: Jag ber herrarne ursäkta, att jag ännu en gång tager till ordet, men jag vågar förlita mig på Kammararens öfverseende, emedan det icke är synnerligen ofta, som jag uppträder på talareplatsen. Jag kan icke underlåta bemöta Herr Hæggströms anförande. Jag kunde väl tro att han skulle blifva stucken, då jag i början af mitt förra anförande yttrade, att eftersom han i sitt anförande gått utom gränserna för denna lag, så skulle äfven jag tillåta mig att göra en dylik utflykt.

Om Herr Hæggström gifvit sig tid att läsa § 18, emot hvilken han reserverat sig, så skulle han hafva funnit, att den hel och hållen innehåller ersättningsskyldighet och ansvarsbestämmelser i afseende på skadegörelse genom hundar. Hade äfven Herr Hæggström med aldrig så liten uppmärksamhet lyssnat till mitt förra anförande, skulle han erfärit, att jag då lemnade Kammararen enahanda upplysning om lapparnes skatteförhållanden, som jag meddelade inom Utskottet, och derigenom undgått att gifva mig en orättvis beskyllning, som nu återfaller på honom sjelf. Jag vill här icke besvara herrarne med att för herrarne uppläsa hela den diskussion, som egde rum vid 1871 års riks-

dag; men då Herr Hægström i sitt anförande blott uppläste en liten löstryckt bit utur Herr Landshöfdingen Almqvists yttrande, så vill äfven jag tillåta mig att göra på samma sätt och således jemväl uppläsa en liten bit af bemälda landshöfdings yttrande, då han säger: "Jag hade helst önskat att detta lagförslag kunde uppskjutas och å nyo bearbetas och fullständiggöras; men för den händelse detsamma anses antagligt, skulle jag gerna se, att det ändock först återremitterades till Utskottet på det ett tillägg dertill kunde blifva fogadt med stadgande, att nu gällande föreskrifter beträffande de svenska nybyggarena och de svenska lapparne sins emellan förblifva oförändrade". Han vände sig sålunda efter min uppfattning kring de svenska förhållandena. Och Herr Kolmodin yttrar derom:

"En högt ärad talare på norrlandsbänken har emot Utskottets förslag framställt flera anmärkningar och såsom stöd för dem åberopat åtskilliga Kongl. bref, bland andra ett par från åren 1760 och 1801. Han har dock, enligt min uppfattning, med dessa anmärkningar vidrört den lagstiftning, som hela tiden gått bredvid gränstraktaten samt helt och hållet utanför dess område."

Jag är Herr Justitieministern särdeles tacksam för hans sakrika anförande, deri han jemväl uppmärksammat och nu uppläst det yttrande, som jag i min egenskap af länsman i Vilhelmina socken till Konungens Befallningshafvande i länet afgifvit om denna lag, dervid Herr Justitieministern tillika vitsordade, att jag uppfattat frågans verkliga betydelse, då jag behandlar densamma ur synpunkten af dess internationella egenskap. Af Konungens Befallningshafvandes utlåtande kan man icke finna detta och icke heller af det yttrande, som afgifvits af kronofogden, hvilken senare dock icke varit så länge på orden, att han hunnit blifva fullt förtrogen med lapparnes förhållanden.

Hvad Herr Hedins anförande beträffar, så kan jag förbigå detsamma, enär ett par andra talare varit så hederliga och bemött detsamma. Dessutom hafva såväl Herr Widmark som Herr Asplund, hvilka såsom ledamöter af det Särskilda Utskottet deltagit i Utskottets arbeten, tagits i försvar af såväl Herr Justitieministern som af ett par andra talare.

Jag skulle gerna velat fortsätta längre för att tala om den kulturgräns, som uppdragits mellan nedre landet och den del af lappmarken, som icke får odlas och hvilken gräns Herr Hedin välsignar; men jag kunde då möjligen komma att beröra förhållanden, hvilka det torde vara bäst att icke nu omnämna.

Herr Rydin: Då så många yttrat sig i denna fråga och då särskildt Herr Justitieministern utförligt belyst densamma, vill jag endast inskränka mig till att förorda bifall till den förevarande paragrafen på det skäl, som redan blifvit anfördt, nemligen att den bestämmelse den innehåller utgör en af de väsentligaste punkterna i hela denna lag, hvilken bestämmelse icke gerna utan norrmännens medgifvande kan ändras, och emedan det, på sätt Herr Justitieministern äfven fäste uppmärksamheten på, vore obilligt att begära att Norge skulle gå så långt i eftergifter i afseende på ordnandet af denna angelägenhet, att

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

det skulle gå längre än Sverige gör i sin egen inhemska lagstiftning för lapparne. Till följd deraf yrkar jag bifall till paragrafen.

Herr Berg: Jag skall inskränka mig till att på det varmaste yrka bifall till den nu föredragna punkten.

I detta anförande instämde Herrar *Åbergsson* och *Olof Jonsson*.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen framställde särskilda propositioner rörande hvar och ett af den förevarande paragrafens 4:de moment med upptagande af de yrkanden, som i fråga om hvartera momentet förekommit; och besvarades dessa propositioner på nedan angifna sätt.

Mom. 1, i afseende hvarå endast yrkats bifall, blef af Kammaren godkänt.

Beträffande *mom. 2* hade yrkats, dels att detta moment måtte oförändradt godkännas och dels att detsamma måtte erhålla den lydelse, Herr Hæggström i sin hithörande reservation föreslagit. Efter att hafva gifvit propositioner i öfverensstämmelse med dessa yrkanden, förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering blef då begärd samt företogs, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att 9:de § 2:dra mom. i det förslag till förordning som Särskilda Utskottet i Utlåtandet N:o 1 framställt, må i oförändradt skick af Kammaren godkännas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beslutit sådan lydelse af omförmälda moment i förevarande §, som Herr Hæggström uti sin vid Utlåtandet fogade reservation föreslagit.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 134 ja mot 21 nej; varande alltså beslut fattadt enligt ja-propositionen.

Mom. 3, rörande hvilket intet annat yrkande förekommit än att detsamma måtte af Kammaren bifallas, godkändes.

Slutligen blef äfven *mom. 4*, sedan propositioner gifvits på såväl

dess godkännande som på yrkandet å dess uteslutande ur förordningen, af Kammaren godkänt.

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Enligt den antagna föredragningsordningen, företogs härpå till behandling

§ 1, som godkändes.

§§ 2 och 3.

Blefvo jemväl godkända.

Sedan vidare § 4 blifvit till föredragning anmäld, yttrade

Herr O. B. Olsson: Jag hemställer, huruvida det är nödvändigt att läsa upp alla paragraferna, utan om det ej vore tillräckligt att uppnämna dem nummervis. Om ordet begäres vid någon särskild paragraf, kan det väl vara tillfyllestgörande att då läsa upp denna. Uppläsningen tager eljest så lång tid och därför yrkar jag att paragraferna icke måtte läsas upp.

Herr Sjöberg: Jag tror det vara med god ordning öfverensstämmande, att paragraferna uppläsa, och jag påyrkar det.

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen lät uppläsa den till behandling anmälda paragrafen, hvarefter denna af Kammaren godkändes.

§§ 5—7.

Blefvo äfven godkända.

§ 8 innehöll, bland annat, nedan intagna stadgande:

Det åligger förman eller då han har förfall andre förman:

e) att efter behörig kallelse inställa sig vid besigtningar samt syner och värderingar, hvilka anställas i anledning af skada, som någon uppgifver hafva blifvit honom af renar inom distriktet tillskyndad, samt att, när dervid eller vid förekommande rättegångar fråga uppstår om skyldighet för de under förmannens tillsyn stående lappar att för uppkommen skada gemensamt ansvara, föra dessas talan, hvarvid han, om skäl dertill finnes, eger att å nämnda lappars vägnar ingå förlikning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskostnader;

Herr Hæggström, som inom Utskottet reserverat sig mot innehållet af berörda mom. e) under yrkande, att sista delen deraf från och med orden "hvarvid han" måtte ur momentet utgå, erhö, efter föredragning af ifrågavarande § 8, ordet och anförde: Jag har reser-

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

verat mig mot mom. e) i denna § 8 eller rättare mot den del af momentet, som innehåller orden: "hvarvid han, om skäl dertill finnes, eger att å nämnda lappars vägnar ingå förlikning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskostnader", hvilka ord jag anser böra utgå. Med åberopande af min vid betänkandet fogade reservation och hänvisande till de skäl för min åsigt, som der finnas anförda, vågar jag hemställa om bifall till mitt yrkande i afseende å detta moment och om afslag å Utskottets förslag.

Grefve Mörner: Jag tillåter mig att tills vidare yrka bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef den föreliggande paragrafen i sin helhet af Kammaren godkänd.

§§ 10—17.

Godkändes.

§ 18 var så lydande:

"1. Den, som olofligen fäller eller misshandlar Lapparnes renar, skall, utom full ersättning för skadan, böta högst 40 kronor, så framt icke förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar. Lag samma vare, om någon med uppsåt eller af groft vållande förorsakar, att renarne genom skrämnskott, hundar eller på annat otillbörligt sätt ofredas på tillåtna uppehållsställen, eller söker att dem derifrån fördrifva.

2. Ofredas ren på tillåtet uppehållsställe af hund, skall skada, som derigenom tillfogas renen, af hundens egare till fullo ersättas, äfven om skadan icke förorsakats genom någons uppsåt eller vållande.

3. I de trakter, der distriktindelning eger rum, skola under den tid, Lappar från det andra riket enligt 3 § ega att med sina renar der uppehålla sig, den bofasta befolkningens hundar antingen hållas bundna eller vara försedda med klubba; landshöfdingen eller amtmannen dock obetaget att från nämnda föreskrift för vissa trakter eller särskilda fall medgifva undantag, der det finnes kunna ske utan att det med densamma afsedda ändamål förfelas. Bestämmelser om storleken af klubban äfvensom närmare föreskrifter i öfrigt i afseende på klubbningen gifvas af landshöfdingen eller amtmannen, som jemväl må kunna förordna, att i trakt, der distriktindelning icke eger rum, de bofastes hundar under tid, som nämnd är, skola hållas bundna eller klubbade. Hund, som har till vana att jaga renar äfven på tillåtet uppehållsställe eller att döda renar, skall af egaren, efter föreskrift af polismyndigheten, dödas; och åligger det polismyndigheten att, der egaren sådant underlåter, genast låta döda hunden. Underlåter egare af hund att ställa sig till efterrättelse hvad här ofvan stadgas, eller de af landshöfdingen eller amtmannen i öfverensstämmelse dermed gifna föreskrifter, straffes med böter högst 40 kronor.

4. När Lapp hos länsmanen eller den, som af amtmannen blifvit

förordnad att upptaga dylika mål, klagar öfver sådan förnärmelse, som ofvan i 1 och 2 mom. är nämnd, skall denne efter föregången undersökning så fort ske kan, så vida han ej kan åstadkomma förlikning, i hvilket fall ansvar ej eger rum, om saken afgifva berättelse till landshöfdingen eller amtmannen, som, derest skäl förefinnes att ställa någon till ansvar, skall föranstalta om sakens utförande genom allmän åklagare, hvad Norge angår, enligt de i 13 § bestämde grunder, men i motsatt fall sänder berättelsen till den, som skadan lidit, med tillkännagifvande att det öfverlemnas åt honom sjelf att anhängiggöra och utföra sin talan, i hvilken händelse saken ej behöfver till förlikningskommission instämmas.“

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

I fråga om denna paragraf hade Herr *Hæggström* inom Utskottet afgifvit en reservation, deruti han framlagt följande förslag:

“att gemensam ansvarighet för skada, som af hund förorsakas å renar inom ett distrikt, må åligga alla de fastboende inom detta distrikt, som hålla hundar, i förhållande till det antal hvar och en innehar, der ej hundens egare kan uppgifvas, eller af hundegare i bevis kan ledas, att hans hund eller hundar vid tiden för skadegörelsen antingen varit fullständigt klubbade eller hållits i band,

och att 18 § återremitterades till Särskilda Utskottet för att omredigeras i sådan syftning.“

Sedan paragrafen nu blifvit uppläst, yttrade reservanten

Herr *Hæggström*: På de skäl jag förut haft äran anföra och med stöd af hvad jag i min mot denna paragraf anmälda reservation ytterligare påpekat, yrkar jag att denna paragraf måtte återremitteras till särskilda Utskottet, för att få densamma stäld i öfverensstämmelse med de närmare bestämmelser om gemensam ansvarighet i fråga om ersättningsskyldighet för skada genom renar, som i lagförslaget 9 § 3 mom. innehållas och att denna 18 § således måtte omredigeras i sådan syftning att gemensam ansvarighet för skada, som af hund förorsakas å renar inom ett distrikt, må åligga alla de fastboende inom detta distrikt, som hålla hundar, i förhållande till det antal hvar och en innehar, der ej hundens egare kan uppgifvas, eller af hundegare i bevis kan ledas, att hans hund eller hundar vid tiden för skadegörelsen antingen varit fullständigt klubbade eller hållits i band, och innehåller jag om proposition på detta mitt yrkande.

Grefve *Mörner*: Då första Kammaren redan lärt hafva bifallit den nu föredragna paragrafen, skulle en återremiss af densamma icke tjena till något annat än en hemställan från Utskottet att Kammaren ville i frågan fatta beslut, hvarigenom man endast åstadkomme tidsutdrägt.

Hvad sjelfva frågan vidkommer har jag redan haft tillfälle att yttra mig derom under den föregående öfverläggningen om lagen i sin helhet och kan jag således nu inskränka mig till att på förut au-

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

förda grunder anhålla om bifall till denna paragraf sådan den nu föreligger.

Vidare anfördes icke. Kammaren godkände paragrafen.

§§ 19—23.

Godkändes.

§ 24.

Denna paragraf lydde sålunda:

“När i denna förordning talas om Lapparnes renar, förstås dermed icke allenast deras egna utan ock andras renar, hvilka äro under deras vård.

Bofaste *Lappar* hafva, när de *sjelfve vakta sina renar*, i afseende å dessa samma rättigheter och skyldigheter som de *flyttande Lapparne*.”

Herr Farup, som inom Utskottet anmält reservation i afseende å förevarande paragraf, yttrade: Såsom herrarne troligen sett, har jag reserverat mig emot denna paragraf. Den kan nemligen enligt min tanke medföra de mest vådliga och svåra konsekvenser, ty om den princip, hvilken hittills endast varit tolererad, men ej erhållit något lagligt erkännande, en gång blifvit fastslagen, att den bofaste skall till obegränsadt antal få på det till lapparnes uteslutande begagnande reserverade område beta sina renar, endast han använder en lapp såsom förkläde, kan följdén blifva den, att dessa renbetes-trakter i en framtid befinnas för små och trånga. 14 § förutsätter enligt min tanke nödvändigheten af en inhemsk lagstiftning i ämnet, och skulle nu första momentet i denna 24 § antagas, torde detta komma att lägga hinder i vägen för den af behofvet påkallade inhemska lagstiftningen i ändamål att förhindra detta intrång i lapparnes rätt, som synnerligen i Jemtlands län framkallat så stora svårigheter för lapparne. Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet yttrade rörande den 9 §: “om två personer ega ett område gemensamt, kan den ene icke utan den andres medgifvande der intaga huru många kreatur som helst”. Det förefaller mig derföre såsom om, i händelse ett par lappar rå om en renbetestrakt, den ene eller andre lappen icke bör der kunna intaga huru många renar som helst. Det är ett svårt missbruk, som jag här måste bekämpa. Om 1 mom. af 24 § skulle utgå, ser jag deri icke någon våda, och jag tror ej heller att det skulle möta något motstånd hos våra bröder norrmännen, ifall denna paragraf uteslöts. Ty om man på sådant sätt missbrukat de rättigheter, som uteslutande afsett lapparne, så torde väl våra grannar i Norge icke misstycka, om vi vilja ordna allt under en behörig kontroll, som måste åstadkommas genom den inhemska lagstiftningen. Dessa skäl göra att jag yrkar afslag å 1 mom.

Jag vill nu framställa huru dessa förhållanden gestaltat sig inom den trakt, der jag bor.

För 25 år sedan rådde lapparne sjelfva om sina renar. Det var endast undantagsvis som en bonde eller någon annan person hade ett mindre antal renar. Men i samma mån som renarne stego i pris, i samma mån blef också begärligheten efter dem större och större. Genom de förbättrade kommunikationerna hafva renarnes värde stigit så högt, att de nu betinga ett pris, som är tre gånger större än det som gälde för 25 år sedan.

Jag har från Statskontoret fått några uppgifter, som visa huru eländigt det verkligen står till med lapparne i Jemtland. Dessa uppgifter torde vara karakteristiska nog i detta afseende. För 30 år sedan redde sig lapparne i Jemtland jemförelsevis bra och voro icke i behof af nämnvärdt understöd. 1862 erhöles de ett understöd till belopp af omkring 720 kronor. På 10 år, d. v. s. till 1872, hade detta belopp redan stigit till 2,627 kronor. Sedan steg det undan för undan, så att det år 1880 uppgick till 6,684,50 kronor. Sistlidne år uppgick detta understöd till 5,595 kronor. Härmed må man dock icke tro, att de stackars lapparne äro hulpna. Det är endast några få som detta bidrag kan komma till godo, ty mängden får föda sig medelst bettlande i gårdarne och efter vägarne. Det är följden af att de bofaste hafva slagit renarne under sig, och icke allenast renarne, utan äfven de lappmarker, som genom afvittring blifvit åt lapparne reserverade. Fortgår det på detta sätt, kommer ett dylikt missförhållande säkerligen att mera ökas än minskas. Hittills har man endast tolererat det, men skall det nu göras legalt, blir det svårt att hitta på något sätt att förebygga eller undanrödja ett dylikt beklagligt förhållande. Jemför man härmed hvad i 26 och 27 §§ säges, kommer det att kosta staten ganska mycket, om man skall konsekvent genomföra hvad som dermed åsyftas. Stadgandet i 26 §, som afser att söka åt lapparne betrygga tillgången till erforderliga betesmarker, torde ju ock kunna komma att bereda dem någon lindring i deras betryck, och jag har således intet att erinra mot dess antagande. Den 27 § åter innehåller att, om lappen vill flytta från en ort till en annan, så skall, för beredande af nödiga vägar till deras betesmarker, jord exproprieras. Jag hemställer till Kammaren, om det kan sägas att denna expropriation sker till förmån för lappen eller huruvida den icke fastmera sker till förmån för den bofaste renegaren. Hittills har odlingen på alla möjliga sätt uppmuntrats; nu skall renskötseln uppmuntras på odlingens bekostnad och om icke tillräcklig plats finnes för renbete på lapparnes område, så skall mark dertill exproprieras från den bofaste jordbrukaren. Jag kan för min del icke godkänna en dylik princip.

Hos oss finnes en mängd bofasta personer, som slagit renar under sig.

Landshöfdingen i Jemtlands län har hos oss gjort två undersökningar angående lapparnes ställning och han har i en skrifvelse till Finansdepartementet — om jag minnes rätt i December 1878 eller i Januari 1879 — hemställt att skogen på ett hemman vid namn Ekerön, liggande inom lapparnes område, måtte försäljas och köpeskillingen användas till förmån för lapparne antingen på det sätt, att expropriation af mark skedde från de bofaste skatteegarne eller så att

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

inkomsten användes till inköp af renar för att på denna väg återförskaffa lapparne de renar, som nu tagits ifrån dem. Huru skulle detta komma att taga sig ut, om det fortfarande vore tillåtet för de bofaste att hålla renar inom lapparnes område? Jo, så att, om Konungens Befallningshafvande i dag inköpte renar för lapparnes räkning, så skulle de i morgon sälja dessa renar till de bofaste personerna, och då kan man verkligen säga: "rullan går". Sådana principer kan jag icke godkänna. Jag skulle visserligen kunna godkänna att inkomsten af skogen användes till förmån för lapparna. Men jag kan icke medgifva att lapparna sedan få sälja sina renar till den bofaste. Sedan dessa bofaste slagit under sig lapparnes renar och deras betesmarker, så blir det just från dem som en expropriation skall ega rum. Jag kan icke dela en sådan uppfattning, och därför yrkar jag att första delen af paragrafen måtte utgå. 2 momentet kan få stå kvar, ty det har ingen betydelse, och då får paragrafen behålla sitt nummer 24.

Chefen för Kongl. Justitiedepartementet Herr Statsrådet von Steyern: Det förefaller mig som om hvad Herr Farup yrkat icke egentligen rörde den sak, hvarom nu är fråga, utan borde komma i öfvervägande, då fråga blir att utarbete en lag rörande de rent inhemska förhållandena i Lappmarken. Finnes det då nödigt att förbjuda bofaste i Jemtland att hålla renar, så kan det ske utan hinder af nu föredragna 24 §. Följden blir endast den, att paragrafen stadgar en rättighet, som ej vidare kan tillgodonjutas af någon inom Jemtland. Ett uteslutande af paragrafen skulle inverka på förhållandena äfven inom Vesterbottens och Norrbottens län samt Norge, och detta finner jag i sakens nuvarande outredda skick ingalunda vara rådligt.

Herr Farup: Jag bugar mig för Herr Statsrådets och Chefens för Justitiedepartementet uttalande, men jag kan för min del icke förstå, huru man kan lemna en norsk undersäte större rättigheter i vårt land än vi sjelfva hafva. Har en norrman rätt att flytta in med sina renar i obegränsadt antal och med en lapp som förkläde, då måste väl en svensk få hafva samma rätt att flytta och begagna lappen som förkläde. Jag befarar att denna paragraf skall komma att lägga öfverstigliga hinder i vägen för det erkända syftet af denna lag.

Herr von der Lancken: Med afseende å Herr Farups invändningar mot 1 mom. af denna paragraf vill jag erinra, att lapparnes renar och de, som tillhöra andra egare, väl svårligen kunna till utseendet från hvarandra åtskiljas, hvadan redan här af framgår befogetheter af stadgandet, hvilket också *endast* gäller, när renhjord vallas af *lappar*. Härigenom har lappen fortfarande blifvit bibehållen vid renskötseln och lagförslaget vill således äfven här främja lappens näring.

Genom den förändring, Utskottet vidtagit i sista momentet af denna paragraf, torde derjemte den fara, som Herr Farup tror sig

hafva funnit i densamma, vara väsentligen förebyggd. I stället för "bofaste renegare" har nemligen Utskottet föreslagit "bofaste Lappar, när de själfta vaktat sina renar", samt i öfverensstämmelse dermed framför sista ordet: "Lapparne" i samma moment, sådant det lyder enligt Kongl. Maj:ts förslag, insatt ordet: "*de flyttande*". Denna ändring har skett, derföre att, efter hvad inom Utskottet blifvit upplyst, åtskilliga flyttlappar öfvergått till fastboende, och att åt dem måste vindiceras samma rätt som åt de flyttande.

Jag yrkar derföre att paragrafen antages i det skick, som Utskottet föreslagit.

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Kammaren godkände paragrafen.

§§ 25 och 26.

Godkändes.

§ 27 var af följande lydelse:

»Visar det sig nödigt för det i föregående § omförmälda ändamål, eller för att åt Lapparne bereda nödiga vägar till deras betesmarker, eller för att uppföra stängsel till förekommande af skada af renar att använda jord, som eges eller brukas af enskild man, vare egaren eller brukaren, när sådant af staten påfordras, skyldig att afstå jorden mot ersättning, som, der godvillig öfverenskommelse ej kan träffas, bestämmas i *Norge* genom värdering (*Taxt*) och i *Sverige* enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof.»

Rörande denna paragraf anförde

Herr Liss Olof Larsson: Ehuru jag kan antaga att Kammaren beslutit sig för att godkänna denna lag och jag således icke vid denna sena timme borde uppehålla Kammaren med något anförande, har jag likväl velat begära ordet vid nu föredragna §. Denna § stadgar rätt för Kongl. Maj:t att för vissa ändamål exproprierar mark; men den egenheten förekommer härvid, att det är *staten* och icke den, till hvilkens förmån expropriationen sker, som skall betala jorden. Detta förefaller mig besynnerligt, och jag kan icke annat än deremot inlägga min protest. Enligt 26 § i författningsförslaget eger Kongl. Maj:t bestämman hvilket jordområde exproprieras, utan att Riksdagen dervid eger någon pröfningsrätt, och enligt 27 § ersättningen för jorden utgå i den ordning, som expropriationslagen stadgar. Riksdagen får således utbetala ersättningsbeloppet utan att i saken hafva någon som helst pröfningsrätt. Man kan icke på förhand veta huru stora summor, som kunna ifrågakomma till utbetalning, och i allt fall synes det mig vara motbjudande att afsäga Riksdagen all pröfningsrätt och binda Riksdagen vid summor, som äro till storleken obestämda. Jag vet icke om detta är meningen med det ifrågavarande stadgande,

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

men åtminstone har jag vid genomläsningen af detsamma fått den uppfattningen. Måhända har jag misstagit mig i detta fall, men skulle betydelsen af §:ns innehåll vara den af mig nu omnämnda, så får jag säga, att jag för min del måste inlägga en gensaga mot ett beslut, hvarigenom ett sådant stadgande skulle komma till stånd.

Chefen för Kongl. Justitiedepartementet Herr Statsrådet von Steyern: Med anledning af hvad den siste talaren yttrat, ber jag få upplysa, att det ifrågavarande stadgandet näppeligen kommer att vinna tillämpning i Sverige, der det redan finnes afskilda lappmarker, från hvilka det ej gerna kan komma i fråga att flytta lapparne närmare kusten.

Herr Liss Olof Larsson: Jag ber få anmärka att i 26 § talas icke allenast om visst område vid kusten, utan äfven om sådant inne i landet. Jag trodde derför, att det möjligen kunde ifrågakomma att expropriera jord inne i landet. Det har uppgifvits för mig, att nybyggare, som tillika äro renegare, kunna ega del i mark, som skulle blifva föremål för expropriationen, och det har förefallit mig besynnerligt, att staten skall expropriera jord från nybyggaren, i ändamål att en renegare skall få bättre utrymme för sina renar. Man har visserligen erinrat att staten har beröfvat renegaren hans jord och att staten också sjelf bör derför lemna honom ersättning. Detta vill jag lemna derhän. Jag kan dock icke rätt tro det, ty vi lefva lyckligtvis här i Sverige inom ett lagbundet samhälle, och om något dylikt missgrepp skulle skett, hade säkerligen den lidande lika väl som andra svenska undersåtar kunnat genom lagens hjälp få sitt åter eller full godtgörelse derför. Emellertid, om förhållandet är så, att den ifrågavarande bestämmelsen endast skall vinna tillämpning i Norge, så förfaller naturligtvis min anmärkning.

Herr von der Lancken: Jag föreställer, mig, att 26 §:n endast bestämmer rätt för Kongl. Maj:t att låta utbyta ett område, som förut varit åt lapparne anvisadt, mot ett annat. Men om ock Kongl. Maj:t besluter detta och finner för godt att tillägga lapparne ett nytt jordområde, så har Riksdagen lika väl sin rätt kvar att besluta om anskaffning af de för expropriationen erforderliga medel, och Kongl. Maj:ts beslut kan följaktligen ingalunda gå Riksdagens pröfningsrätt i förväg. Likaså kan 27 §, som bestämmer i hvilken ordning ersättningen skall utgå, icke hafva något inflytande i fråga om medlen, rörande hvilkas anskaffande Kongl. Maj:t lärer böra i vanlig ordning göra hemställning hos Riksdagen.

Jag tror således, att det icke är fara vid att antaga §:n sådan den lyder enligt Utskottets förslag.

Herr Danielson: Det kan ju hända att 26:te paragrafen är tydlig sådan den föreligger, men jag kan icke neka att jag hyser samma betänkligheter mot densamma som Herr Liss Olof Larsson. Det står i paragrafen: "der i *ettdera* af rikena, å något visst område

vid kusten eller inne i landet“, och således kan den väl icke gerna afse endast Norge. Och ytterligare heter det i nästföljande 27 § i fråga om ersättning för jords afstående, att denna ersättning skall, der godvillig öfverenskommelse ej kan träffas, »bestämmas i Norge genom värdering (Taxt) och i Sverige enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof“. Är det nu meningen, att konungen skall ega rättighet att låta nybyggare få laga skifte, och att således, derest lapparnes disposition öfver en af dem begagnad betesmark upphäfves, staten skall lösa detta område tillbaka, så anser jag saken vara ganska betänkelig, ty det kan blifva fråga om rätt betydliga summor. Har Chefen för Justitiedepartementet rätt i sin nys uttalade mening, att det här endast är fråga om Norge, så anser jag, att det bästa vore att helt enkelt borttaga de i förevarande § 26 förekommande orden: ”i ettdera af rikena“ samt hvad i nästföljande § 27 finnes i detta afseende taladt om Sverige. Jag vet icke huru Första Kammaren beslutat i frågan, men i alla händelser anser jag att någon rättelse i nu angifna syfte måste ske.

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Herr Farup: För min del vill jag icke tala mot den ifrågavarande §:ns antagande och jag har icke heller inom Utskottet reserverat mig mot den, emedan jag önskar, att den förmån, som innehålles i denna §, må komma lappen till del. Då nu likväl Kammaren antagit 24 §, och hvad jag i min reservation mot densamma anfört, icke vunnit något erkännande inom Kammaren, så nödgas jag nu rösta emot § 27.

Grefve Mörner: Under öfverläggningen här har af åtskilliga talare yttrats, att lapparne blifvit så småningom förträngda från sina betesmarker samt att de i följd deraf hotades i sin tillvaro, i samband hvarmed det uppenbarat sig en viss benägenhet att afvärja de olägenheter, som sålunda uppstått för lapparne, samt söka bereda dem någon hjälp. Ett af medlen för vinnande af detta ändamål är det, som omförmåles i denna 27:de §. Nämnde § sammanhänger, som vi se, ganska nära med den nästföregående 26:te §:n, hvori det heter att ”der i ettdera af rikena å något visst område vid kusten eller inne i landet renars underhåll pröfvas för den jordbrukande befolkningen vara i synnerlig mån betungande, konungen kan förordna, att det området ej vidare må till sådant ändamål begagnas“ — hvarefter, på det att lapparne icke må förträngas eller råka i värre svårigheter det vidare heter — ”mot det att erforderlig betesmark Lapparne anvisas på annan landsträcka, som dertill finnes tjenlig“.

Nu är frågan just den huru denna andra sträcka, som befinnes tjenlig, skall anskaffas. Detta kan ske antingen genom att kronan tillhörig jord upplåtes eller ock att mark af motsvarande storlek för samma ändamål på statens bekostnad inlöses. I senare fallet skulle, hvad ersättningen angår, densamma i Norge bestämmas genom värdering och i Sverige enligt gällande expropriationsanslag. Den sålunda af endera staten upplåtna jorden skulle icke tillhöra någon eller några lappar enskildt, utan skulle förblifva en statens tillhörighet samt

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

användas för ett statsändamål, nemligen att göra det möjligt för en del af statens medlemmar att fortfarande existera och drifva sitt lagliga näringsfång.

Detta stadgande anser jag stå i full öfverensstämmelse med den beredvillighet att hjälpa lapparna, som här i allmänhet tyckes vilja göra sig gällande. I Norge har, såsom vi kunna se af tillgängliga handlingar, mark redan blifvit af staten inköpt och tillagd lapparnes betesmarker, dels för att gifva dessa senare en lämpligare form och dels för att bereda renvägar. Jag förmodar, att om dylikt blefve ifrågasatt här i Sverige, det egentligen skulle afse anskaffandet af renvägar. Men, enligt hvad jag kunnat inhemta, tror jag att äfven en dylik åtgärd är öfverflödig här i Sverige, åtminstone hvad Vester- och Norrbotten beträffar, der, efter vederbörande myndigheters utsago, fullt tillräckligt med betesmarker finnas. Och skulle, vidkommande Jemtland, der man vet att afvittringen går strängare tillväga, det komma i fråga att på vissa trakter inlösa några mindre sträckor för att anskaffa betesmarker åt lapparne eller befria redan befintliga marker från det intrång i dem, som nybyggare kunnat förorsaka, så lärer väl kostnaden härför icke kunna blifva så särdeles betydlig.

Jag är dessutom öfvertygad om att konungen icke utan i yttersta nödfall skall medgifva expropriation för det här i frågavarande ändamålet. Men jag kan icke neka, att jag anser det vara nödvändigt, att en dylik expropriation *må kunna* ega rum, så vidt man nemligen vill göra en verklighet af hvad man säger vara sitt önskningsmål, eller att kunna bereda lapparne en erforderlig hjälp.

Jag anhåller om bifall till den föredragna §:n.

Herr Danielson: Om det äfven kan vara möjligt att enligt detta stadgande lapparne i Norge kunna få en rättighet på statens bekostnad till följd af en värderingsåtgärd, som motsvarar vår expropriation, så tyckas mig likväl icke förhållandena vara desamma i Sverige. Jag tror derföre att försigtigheten bjuder att här icke meddela någon föreskrift härom, utan tillåter jag mig hos Herr Talmannen anhålla att senare delen af denna §, som angår ersättning i Sverige för afstådd mark, måtte utgå.

Friherre Leijonhufvud: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att denna § stadgar huru man skall gå till väga för att uppfylla de föreskrifter, som i 26 § äro meddelade. Visar det sig nu att annan jord behöfves för lapparne till betesmark, huru skall det då gå till att anskaffa densamma? Jo, det skall ske efter de grunder, som i expropriationslagen finnas bestämda. Nu säger man, att någon expropriation antagligen icke skall behöfva förekomma i Sverige och hvarföre skall då en sådan bestämmelse stå här för vår räkning? Jo, derför att detta är en internationel lag, som ställer vissa rättigheter och pligter å ömse sidor mot hvarandra. Och om det nu kommer i fråga ett sådant afstående af jord inom Sverige, *då* skall man gå till väga såsom när jord afstås för allmänt behof. Detta är alltsammans. Det är tydligt att det skall gå till så i Sverige, ty något annat sätt än

expropriation finnes icke hos oss, der tvist om ersättningsbeloppet uppstår. Detta har jemväl blifvit af Justitieministern ådagalagd och jag får alltså yrka det § må oförändrad antagas.

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Herr Statsrådet von Steyern: Då jag sist yttrade mig, trodde jag att det var fråga om § 26, men när jag nu erfarit, att det är § 27 som är föredragen, måste jag på det bestämdaste motsätta mig Herr Danielsons yrkande om uteslutande af det sista momentet i §:en, som afser expropriation af jord inom Sverige. Denna skyldighet, som antagligen ytterst sällan behöfver föranleda någon utgift, måste vi ikläda oss, derest vi skola kunna fordra att norska staten åtager sig de vida mer omfattande expropriationer, som behöfvas för att bereda renvägar m. m. i Norge. Skulle norrmännen undandraga sig detta, så vore en väsentlig del af det gagn, som lapparne af lagen skulle hemta, gjordt om intet.

Grefve Mörner: Jag är helt och hållet förekommen af Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet, men det må tillåtas mig att till hvad han sagt få göra ett litet tillägg.

När vi vilja att norrmännen skola åtaga sig förbindelsen att, om det behöfves, exproprieras mark för att bereda renvägar och uppsätta stängsel utmed renvägarne, så är det väl icke mer än billigt att vi, hvad Sverige angår, stadga i lagen deremot svarande skyldighet, och vi kunna icke säga att norrmännen skola göra det, om vi icke sjelfve vilja åtaga oss detsamma. Detta vore naturligtvis alldeles omöjligt, ty i ett kontrakt mellan två kontrahenter böra väl båda kontrahenterna påtaga sig några skyldigheter och om man vill att den ene skall gifva mycket, så måste den andre gifva åtminstone något. Samma förhållande är här med Norge. Vi måste nemligen säga att, om det behöfves, så gifva äfven vi något och vi skola för öfrigt icke tro, att det med hänsyn till internationella förhållanden kan blifva nödigt att i Sverige vidtaga expropriation i någon större utsträckning. Jag har nemligen icke af de i Utskottet tillgängliga handlingar kunnat finna, att det i följd af internationella förhållanden egentligen skulle kunna hos oss blifva fråga om någon expropriation. Det har nemligen upplysts att till Jemtland flytta inga norska lappar och detta vore det enda län, der expropriation skulle kunna ifrågakomma. Jag tror derföre för min del, att det icke är förenadt med någon våda att bifalla denna § oförändrad, men jag är deremot öfvertygad om att, derest vi utesluta sista punkten af denna §, så utsätta vi oss för att norrmännen utesluta hela § och det vore för de svenska lapparne en stor förlust.

Herr von der Lancken: Jag ber blott att ännu en gång få påpeka, att denna civillags bestämmelser icke ingripa eller kunna ingripa i representationens sjelfbeskattningsrätt. Anledningen till den lydelse § erhållit, är att i nu gällande lagstiftning icke finnes någon bestämmelse som medgifver att expropriation för det i paragrafen omnämnda ändamål får ega rum. Jag yrkar bifall till § oförändrad.

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

Herr Berg: Jag ber att få instämma med de båda sista talarne och vill blott tillägga, att hvad som i denna § är stadgad om expropriation är precis samma sak som förekommer i den allmänna expropriationslagen. Denna lag säger nemligen: "Der Konungen pröfvar nödigt att jord eller lägenhet, som enskild man, menighet eller inrättning tillhör, begagnas skall "till något allmänt behof", då är den enskilde skyldig att afstå denna mark." Här heter det: "Visar det sig nödigt att för det i föregående § omförmälda ändamål" etc., att använda jord, som eger eller brukas af enskild man, skall denna vara skyldig att afstå jorden mot ersättning, som, der godvillig öfverenskommelse ej kan träffas, bestämmes i Norge genom värdering och i Sverige enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof. Lika litet som det kan komma i fråga, att Kongl. Maj:t för sådant allmänt behof, som i expropriationslagen afses, skulle kunna anbefalla expropriation utan att hafva dertill erforderliga medel, lika litet kan det ifrågasättas att exproprieras mark för det ändamål, hvarom i förevarande § handlar, utan att medel dertill blefve af Riksdagen beviljade. Men om för nämnda ändamål finnes nödigt att enskild man tillhörig jord afträdes och Riksdagen dertill anslår nödiga medel, eger Kongl. Maj:t rättigheten att förordna om expropriation af denna jord, hvilken då skall af egaren mot lösen afträdas. Det är detta, som § innehåller och ingenting annat. Den föreskrifver icke, att staten *skall* lösa jorden, utan stadgar att, om så erfordras, *eger* staten lösa den-samma. Jag yrkar alltså bifall till § i oförändradt skick.

Öfverläggningen var slutad. Kammaren godkände den föreliggande paragrafen i oförändradt skick.

§ 28.

Godkändes

§ 29.

Utskottet hade för denna paragraf föreslagit följande lydelse:

"Denna förordning träder i kraft, sedan enahanda bestämmelser blifvit antagna i Norge, från den dag Konungen för båda rikena bestämmer. Från samma dag upphör första bihanget eller codicillen till gränsetraktaten af $\frac{7}{18}$ Oktober 1751 att vara gällande.

Beslut om upphäfvande eller ändring af denna förordnings bestämmelser blifver i hvarterdera riket, så vidt angår det andra riket eller dess undersåtar, först gällande, när motsvarande beslut är fattadt från den andra sidan, eller tre år förflutit, efter det i någotdera riket — jemte det beslut fattats om upphäfvande af denna förordnings bestämmelser — tillika stiftats ny lag angående Lapparne från det andra riket, utan att dess trädande i kraft gjorts beroende deraf, huruvida i detta rike motsvarande bestämmelser meddelats; dock må sådan för hvarje rike särskild lag icke stiftas, förr än tio år äro förflutna från den dag, då denna förordning trädte i kraft, och skall en hvar lag-

stiftning, som träder i stället för denna förordning, hvilat på följande grunder: begge rikenas Lappar skola allt framgent, som hittills, kunna hvarje år under Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader uppehålla sig med sina renar i Tromsö, Nordlands, Nordre och Söndre Trondhjems amt i Norge samt den öfriga delen af året i de angränsande Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län i Sverige, med lika rättigheter som de, hvilka i nämnda amt eller län tillkomma hvarje rikets egna Lappar; de i denna förordning Lapparne tillförsäkrade rättigheter till bete, jagt, fiske, skogsfång och renvägar må icke inskränkas eller upphävas; den i förordningen fastställda begränsning i Lapparnes ansvar för skada, som af renar föröfvas på utängsslätter och utmark, må icke till Lapparnes skada förändras; samt den i förordningen medgifna rätt till verkställighet i det ena riket af domar gifna och förlikningar ingångna i det andra icke upphävas eller inskränkas.“

*Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)*

Deremot hade Herr *Lagerstråle*, med hvilken Herrar *Asplund*, *Bergman*, *Widmark*, *Ekström*, *Hæggström* och *Farup* förenat sig, uti en vid utlåndet fogad reservation tillstyrkt, att 2 mom. af ifrågasvarande paragraf måtte affattas sålunda:

“Beslut om upphäfvande af eller ändring i denna förordning blifver i hvardera riket, så vidt angår det andra riket eller dess undersåtar, först gällande, när *antingen* motsvarande beslut är fattadt å den andra sidan, *eller ock* tre år förflutit från det i någotdera riket, icke allenast beslutats upphäfvandet af denna förordning, utan jemväl angående Lapparne från det andra riket antagits ny lag, hvars giltighet icke gjorts beroende af någon motsvarighet i lagbestämmelser i detta senare rike; dock att sådan särskild lag icke må stiftas förr än efter tio år från den dag, då denna förordning trädt i kraft.

All lagstiftning, som kan komma att träda i stället för denna förordning, skall hvila på följande grunder, nemligen:

att begge rikenas Lappar skola allt framgent, som hitintills, kunna hvarje år under Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader uppehålla sig med sina renar i Tromsö, Nordlands, Nordre och Söndre Trondhjems amt i Norge samt den öfriga delen af året i de angränsande Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län i Sverige, med lika rättigheter som de, hvilka i nämnda amt eller län tillkomma rikets egna Lappar; *äfvensom särskildt i de trakter, der Lapparne efter gammal sedvana plägat under hvilken tid af året som helst beta sina renar å fjellen på ömse sidor om riksgränsen, de fortfarande skola vid denna betesrätt bibehållas i samma utsträckning som hitintills;*

att de i denna förordning Lapparne tillförsäkrade rättigheter till bete, jagt, fiske, skogsfång och renvägar icke må inskränkas eller upphävas;

att den i förordningen fastställda begränsning i Lapparnes ansvarighet för skada, som af renar föröfvas på utängsslätter och utmark, icke må till mehn för Lapparne förändras; samt

att den i förordningen medgifna rätt till verkställighet i det ena

Angående
förslag till
förordning
rörande
lapparne.
(Forts.)

riket af domar gifna och förlikningar ingångna i det andra icke må upphävas eller inskränkas“.

Äfven af Herr *Casparsson* var reservation rörande förevarande paragraf inom Utskottet anmäld.

Efter uppläsning af Utskottets förslag yttrade

Chefen för Kongl. Justitiedepartementet Herr Statsrådet von Steyern: Första Kammaren har afslagit 2:a mom. af denna § och i stället antagit en af Herr Lagerstråle med flere afgifven, vid betänkandet fogad reservation. Denna reservation skiljer sig från Kongl. Maj:ts proposition endast deri, att till de grunder, hvarpå en blifvande lagstiftning skall hvila och som äro i § uppräknade, lagts den bestämmelsen, att *”särskildt i de trakter, der lapparne efter gammal sedvana pläгат under hvilken tid af året som helst beta sina renar å fjellen på ömse sidor om riksgränsen, de fortfarande skola vid denna betesrätt bibehållas i samma utsträckning, som hitintills.”* Då detta tillägg icke förändrar förslagets innehåll, men möjligen innefattar en större trygghet för lapparne, kan det icke vara något att erinra deremot att reservationen antages jemväl af denna Kammare.

Herr von der Lancken: Jag skall anhålla om afslag å Utskottets förslag i 2 mom. och bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, blef, på derom af Herr Talmannen framställd proposition, den förevarande paragrafens 1:sta moment af Kammaren godkänt. Beträffande åter 2:dra momentet beslöt Kammaren, att detsamma skulle erhålla den lydelse, som Herr Lagerstråle i sin vid utlåtandet fogade reservation föreslagit.

Derpå godkändes *förordningsförslagets rubrik*, hvarefter *Utskottets* i det föreliggande utlåtandet gjorda *hemställan* förklarades vara besvarad genom de beslut, Kammaren rörande det nu behandlade förordningsförslaget fattat.

Herr Farup begärde ordet och yttrade: Emot Kammarens beslut rörande första momentet af 24:de §:en anhåller jag få anmäla min reservation till protokollet.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets Memorial N:o 65, med förslag till sammanjemkning i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Kongl. Maj:ts proposition angående de Kongl. teatrarne; och

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 16, angående beräkningen af tull-, post-, stämpelpappers-, bränvinsbrännings- och hvitbetssocker-tillverkningsmedlen.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 3.

På hemställan af Herr Talmannen beslöts, att Stats-Utskottets denna dag för andra gången bordlagda Utlåtande N:o 62 skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde sättas främst bland de två gånger bordlagda ärendena.

§ 4.

Föredrogos och godkändes Riksdagens kanslis förslag till §§ i Riksdagsbeslutet:

N:o 15, angående ändring af § 4 i lagen för Rikets Ständers Bank;

N:o 16, om lagbestämmelser angående de rättsförhållanden, som uppstå genom samegendom i stadsfastighet, samt beträffande delning af sådan fastighet;

N:o 17, angående förändrad lydelse af 23 § i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875; och

N:o 18, om upphörande af de s. k. resekallespenningarne.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 1 på natten.

In fidem

H. A. Kolmodin.